

Plenum

Torsdag 12.2.2026 kl. 16.00—21.05

3. Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om offentlig upphandling och koncession och till lagar som har samband med den

Regeringens proposition RP 2/2026 rd

Remissdebatt

Talman Jussi Halla-aho: Ärende 3 på dagordningen presenteras för remissdebatt. Talman konferensen föreslår att ärendet remitteras till ekonomiutskottet, som grundlagsutskottet, förvaltningsutskottet, jord- och skogsbruksutskottet och social- och hälsovårdsutskottet ska lämna utlåtande till.

För debatten reserveras i detta skede högst 45 minuter. Om vi inte inom denna tid hinner gå igenom talarlistan avbryts behandlingen av ärendet och fortsätter efter de övriga ärendena på dagordningen.

Minister Marttinen, varsågod.

Debatt

17.02 Työministeri Matias Marttinen (esittelypuheenvuoro): Kiitoksia, arvostettu herra puhemies! Tässä esittelen seuraavana hankintalain muutosten kokonaisuuden eduskunnalle.

Tämän esityksen tavoitteena on uudistaa julkisia hankintoja vastaamaan paremmin nykyajan taloudellisia ja yhteiskunnallisia haasteita. Siksi nyt laitamme rajat sidosyksiköiden täysin karanneelle laajamittaiselle käytölle, verrytämme markkinaa ja luomme konkreettisia mahdollisuuksia ja edellytyksiä pärjätä pienille ja keskisuurille yrityksille kaikkialla Suomessa, kaikilla alueilla.

Julkiset hankinnat muodostavat merkittävän osan kansantaloudestamme. Siksi on erittäin olennaista, miten ja millaisilla kriteereillä yhteisiä verovarojamme käytetään. Kyse ei ole vain muutaman vuoden aikajänteestä. Tätä uudistustyötä tehdään Suomen ja suomalaisten pitkäjänteinen etu edellä. Hankintalain uudistus on erittäin merkittävä rakenteellinen uudistus, jolla lisätään kilpailua ja parannetaan markkinoiden toimivuutta. Samalla tehostetaan julkisen sektorin toimintaa, saadaan säästöjä keskipitkällä aikavälillä sekä parannetaan yritysten toimintaedellytyksiä.

Toimivat markkinat edesauttavat koko yhteiskuntaa ja Suomen talouskasvua. Samalla on selvää, että kun sidosyksiköiden käyttö on mennyt näin pitkälle, on väistämättä edessä myös muutostyötä. Keskeisintä tässä koko uudistuksessa on se, että pienet ja keskisuuret yritykset pääsevät mukaan nykyistä huomattavasti paremmin julkisten hankintojen kilpailutuksiin. Tällä on merkitystä niin alueellisesti ja paikallisesti kuin koko Suomen näkökulmasta.

Punkt i protokollet PR 6/2026 rd

Esityksen ytimessä on julkisen sektorin kilpailun ja tehokkuuden lisääminen ja kustannussäästöjen aikaansaaminen. Ehdotetuilla muutoksilla velvoitetaan hankintayksiköt kiinnittämään entistä enemmän huomiota hankintojen huolelliseen suunnitteluun. Huolellisesti valmisteltu ja suunniteltu hankintaprosessi on avainasemassa siinä, että kilpailua saadaan lisättyä ja yrityksille avattua mahdollisuuksia päästä mukaan prosesseihin ja sitä kautta kilpailuun. Sidosyksiköitä koskevilla muutoksilla taas vahvistamme markkinoiden toimivuutta.

Tilanne on tällä hetkellä se, että meillä on Suomessa muodostunut hyvin laaja sidosyksiköiden käyttötapa. Hankintalakia tai vähintäänkin sen henkeä on kierretty vuosien mittaan räikeästi. Kunnat ja hyvinvointialueet ovat ostaneet marginaalisia, jopa alle prosentin kymmenyksen suuruisia, omistussuosia näistä yhtiöistä ja käyttäneet tätä perusteena olla kilpailuttamatta hankintojaan näiltä yhtiöiltä. On aivan kestävämpiä, että jopa 0,02 prosentin omistuksella kierretään kilpailutuksia ja että in-house-yhtiöt omistavat myös ristiin toisiaan.

Nyt hallitus uudistaa julkisia hankintoja vastaamaan paremmin nykyajan taloudellisia ja yhteiskunnallisia haasteita. Parantamalla julkisen sektorin tuottavuutta luomme samalla tilaa alueelliselle elinvoimalle ja yrittäjyydelle. Me mahdollistamme sen, että markkinaa voi ylittää syntyä. Haluamme myös varmistaa, että suomalaiset yritykset pääsevät nykyistä helpommin mukaan näihin tarjouskilpailuihin. Siksi esityksessä puretaan esteitä ja luodaan edellytyksiä sille, että pk-sektorin yritysten innovatiivisuus ja osaaminen saadaan laajemmin hyödyntämään koko yhteiskuntaa. Kilpailun lisääntyminen on paitsi yritysten myös veronmaksajien etu.

Muuttunut turvallisuusympäristö edellyttää meiltä myös tiukempaa otetta julkisissa hankinnoissa. Tässä esityksessä vahvistetaan huoltovarmuuden ja turvallisuusnäkökohtien huomioimista läpi koko hankintaprosessin ja sopimuskauden. Vastuullisuus tarkoittaa myös sitä, ettemme hyväksy epärehellistä toimintaa. Siksi esitämme hankintalakiin tiukennusta, jonka myötä lainvoimainen tuomio törkeästä kirjanpitorikoksesta tai tietyistä ympäristörikoksista johtaa jatkossa pakolliseen poissulkemiseen tarjouskilpailuista. Lisäksi selkeytämme hankintayksiköiden tiedonsaantioikeuksia. On välttämätöntä, että hankintayksiköillä on riittävät työkalut varmistua myös sopimuskumppanien, alihankkijoiden ja toimivarayksiköiden nuhteettomuudesta.

Tällä esityksellä teemme siis suomalaisista julkisista hankinnoista entistä ammattimaisempia, vastuullisempia ja taloudellisesti kestävämpiä. Kyse on, hyvät kollegat, järkevästä taloudenpidosta ja suomalaisen yrittäjyyden edistämisestä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustajat voivat niin halutessaan pyytää vastauspuheenvuoroa painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan. — Edustaja Kumpula-Natri, olkaa hyvä.

17.07 Miapetra Kumpula-Natri sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä, mitä esititte, oli osatotuus ja aika painottunut ideologinen totuus. Toinen totuus, joka myös voisi tästä näkyä ja jota tulee eduskuntakäsittelyssä katsoa, on se, että tällä hetkellä noin 40 prosenttiin kilpailutuksista, hankinnoista osallistuu maks. kaksi toimijaa. Tämä lakiuudistus ei ole tarkastellut pienten kuntien tilannetta. Markkinat puuttuvat monien pienten kuntien alueilta, ja näitä in-house-yhtiöitä on koitettu rakentaa vastaamaan palveluihin, joita

Punkt i protokollet PR 6/2026 rd

kunnat tuottavat, ja on haettu järkeviä veronmaksajan etua ajavia tapoja tehdä hankintoja. Toivottavasti tätä maltetaan eduskunnassa tarkastella kunnolla.

Sanoitte, että suljetaan pois, jos on epärehellistä toimintaa: törkeä kirjanpitorikos tai ympäristörikos. Oletteko valmiita lisäämään siihen myös ihmiskaupasta tuomitut tarjouksen antajat? Siitä on Finlandia-kirjassa Pitkä vuoro hyviä esimerkkejä, että kunnat ovat joutuneet jopa markkinaoikeuteen [Puhemies koputtaa] ja hävinneet, kun ovat kilpailuttaneet muulla kuin pelkällä hinnalla. Tämä olisi [Puhemies koputtaa] nyt auki, korjattavissa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kaunisto, olkaa hyvä.

17.08 Ville Kaunisto kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kiitos, ministeri Marttinen. Julkiset hankinnat ovat noin 40 miljardin euron kokonaisuus suomalaisten veronmaksajien rahaa. Siksi sillä, miten hankinnat tehdään, on valtava merkitys julkisen talouden kestävyys, pk-yritysten mahdollisuuksiin ja tavallisen veronmaksajan saamaan vastineeseen. Nykyjärjestelmä on liian usein raskas, suljettu ja suurille toimijoille rakennettu. Liian moni paikallinen yrittäjä jää katsomaan sivusta, kun kilpailutukset ovat kohtuuttoman suuria tai hankinnat tehdään ilman aitoa kilpailua.

Hankintalain uudistus on välttämätön, ja kiitän ministeri Marttista aktiivisesta toimimisesta. Se avaa markkinoille lisää aitoa kilpailua, ja kun kilpailu toimii, hinnat pysyvät kurissa. Laatu paranee, ja veroeuroille saadaan enemmän vastinetta. Etenkin pk-yrityksille tämä tarkoittaa todellista mahdollisuutta osallistua sekä alueille elinvoimaa ja työpaikkoja.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Riipi, olkaa hyvä.

17.09 Mika Riipi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä hankintalaissa on hyvät tavoitteet ja osin ikään kuin tunnistettu myös niitä sairauksia, mutta täytyy sanoa, että lääkkeet ovat kyllä nyt pikkasen ylimitoitettuina. Erityisesti tämä 10 prosentin sidoksyksikkörajoite on kyllä sellainen, että se lääkkeen kalleus tulee nyt nimenomaan pienten ja keskikokoisten kuntien veronmaksajien maksettavaksi, ja se hinta tulee olemaan aivan valtava.

Minua hirvittävästi huolestuttaa vielä se, että tällä lääkkeellä itse asiassa sitä tautia ei edes tapeta, koska nyt ne veronmaksajat joutuvat maksamaan siellä pienissä kunnissa valtavia uudelleenjärjestelyjä, jotka todennäköisesti tulevat tarkoittamaan mahdollisesti uusia kuntayhtymiä, uusia malleja, joilla pystytään sitten varmistamaan, että ne pienet kunnat ja siellä oleva hankintaosaaminen olisivat jatkossakin mahdollisia. Kyllä minä toivon, että tätä kymmentä prosenttia, näitä yhden koon sukkahousuja, nyt katsottaisiin vielä kerran uudelleen.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Elomaa, olkaa hyvä.

17.11 Ritva Elomaa ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kilpailulakia, elintarvikemarkkinalakia ja hankintalakia pitää uudistaa, jotta ruoantuotanto voidaan turvata maassamme. Nyt on kysymyksessä tässä esityksessä hankintalaki. Sitä pitää uudistaa, jotta elintarvikeketju toimisi oikeudenmukaisemmin.

Alkutuotannon asemaa on vahvistettava, jotta kotimainen ruoantuotanto turvataan nyt ja tulevaisuudessa. Näin myös vahvistetaan yhtä huoltovarmuuden kivijaloista. Julkiset han-

Punkt i protokollet PR 6/2026 rd

kinnat ovat tässä suhteessa tärkeässä roolissa. Suomeen ei pitäisi tuoda elintarvikkeita, joiden tuotannossa ei ole noudatettu ympäristön ja eläinten hyvinvoinnin suhteen yhtä tiukkaa sääntelyä kuin Suomessa.

Lausuntopalautteen perusteella moni taho on kuitenkin huolissaan byrokratian lisääntymisestä. Tässä on nyt hyvin tärkeää, että hallitusohjelman kirjaus toteutuu, sillä siinä todetaan, että hankintoihin liittyvä lainsäädäntö uudistetaan huolellisen valmistelun ja vaikutusarvioiden pohjalta byrokratiaa minimoiden.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Krista Mikkonen, olkaa hyvä.

17.12 Krista Mikkonen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hankintalain tavoitteet ovat oikein hyviä, ja on tärkeää, että pystyisimme julkisia hankintoja tehokkaammin hyödyntämään. Mutta valitettavasti nämä keinot, mitä tässä on, ennen kaikkea sidoksyksikköomistusrajausten kymmenen prosenttia, ovat kyllä sellaisia, että itse asiassa todennäköisesti se on pienille ja keskisuurille yrityksille huomattavasti haitallisempi kuin nykytilanne ja hyödyn kantavat vain monikansalliset isot jätit.

Esimerkiksi ei meillä Itä-Suomessa ole niitä yrityksiä, jotka voivat osallistua näihin tarjouskilpailuihin, vaikka nyt ict-tukipalveluita tai muita tämäntyyppisiä, jotka vaativat, osaamista ja suuruutta yrityksiltä, mitä sieltä ei löydy. Ei olekaan ihme, että esimerkiksi valtion kyberturvallisuusjohtaja on esittänyt suuren huolensa tästä lainsäädännöstä. Yhtä lailla kuluttaja- ja kilpailuvirasto varoittaa siitä, että tämä muutos keskittää markkinoita suurille toimijoille ja menettäjiä ovat nimenomaan ne paikalliset pk-yritykset, jotka nykyään nimenomaisesti osallistuvat näihin in-house-yhtiöitten kilpailutuksiin. Nyt valitettavasti tässä ollaan menemässä aivan väärään suuntaan niistä hyvistä tavoitteista, mitä tähän lakiin on asetettu.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Sarkkinen, olkaa hyvä.

17.13 Hanna Sarkkinen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kilpailu on kova, mutta silti arvioin, että tämä hankintalain muutosesitys ansaitsee paikkansa hallituksen huonoimpien esitysten top kymmissä. Esityksellä on kyllä kauniit tavoitteet, niin kuin täällä yhteisesti on todettu, mutta toimet ovat vähemmän kauniit. Lain pääongelma, kuten täällä on todettu, on in-house-yhtiöiden kymmenen prosentin vähimmäisomistusvaatimus. Se tulee hankaloittamaan kuntien ja hyvinvointialueiden palveluiden järjestämistä, nostamaan kustannuksia ja rikkomaan toimivia yhteistyörakenteita.

Erityisen ongelmallinen esitys on pienille kunnille. Kuntien kustannukset kasvavat, eikä hallitus kompensoi tätä kunnille. Se tarkoittaa, että tämän lain myötä kasvavat kustannukset joudutaan sitten leikkaamaan jostain muualta, joten on pakko kysyä: onko tässä mitään järkeä? Ja jos vastaus on, että ei, niin silloin eduskunnan pitää ottaa käyttöön se valta, mikä tässä talossa on, ja muuttaa nämä esityksen ongelmakohdat.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ledamot Ollikainen, varsågod.

17.14 Mikko Ollikainen r (vastauspuheenvuoro): Ärade talman! Den här upphandlingslagen är ju en av de större lagpaketen som regeringen ger, och det här har möjligheter att skapa bättre förutsättningar för företagen att växa på marknaden.

Punkt i protokollet PR 6/2026 rd

Koskien hankintalakia tässä on uusia mahdollisuuksia tuoda yrityksille uutta markkinaa, joskin tässä on sitten pienillä kunnilla myös omat haasteensa. Ajattelen ruotsinkieliseltä puolelta myös esimerkiksi sitä, onko sitä markkinaa, kun se markkina on suht pieni.

Kun me nyt tulemme käsittelemään tätä talousvaliokunnassa mutta myös muissa valiokunnissa, niin on ensisijaisen tärkeää, että kuullaan tässä laajasti ja että on myös tätä osaa mistä sitten, kun laki tulee käytäntöön, ja että perehdytetään paljon siihen, mitä se tarkoittaa.

Yksi kysymys koskien näitä voittoa tavoittelemattomia elinkeinoyrityksiä: Miten niiden osalta on ajateltu? Ne tukevat yrityksiä, jotka voivat kasvaa, mutta ovatko ne tämän hankintalain piirissä? — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Perholehto, olkaa hyvä.

17.16 Pinja Perholehto sd (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa herra puhemies, ja kiitos ministerille esittelystä! Nostan hattua myös siitä, että näin vinkeän esityksen tänne viitsii tulla esittelemään, nimittäin harva hallituksen esitys on kerännyt yhtä paljon, yhtä pitkäkestoisesti ja yhtä laajaa kritiikkiä kuin tämä, eikä mikään ihme.

Tässä salissa on tänään jo esitelty monia niitä seikkoja, joiden vuoksi tämä on ongelmallinen, mutta kyllä itse kannoin aika suurta huolta etenkin tiistaina, kuten edustaja Mikkonenkin tuossa viittasi, lukiessani tätä valtion kyberturvallisuusjohtajan tuoreinta lausuntoa. Hänhän viittasi muun muassa tämän HE:n taustaselvityksenä olleeseen markkinaselvitykseen, jonka mukaan nämä kyberturvallisuuspalvelut voisivat jopa 3–4-kertaistaa kustannuksiltaan tämän hallituksen esityksen myötä.

Kysyisin oikeastaan ministeriltä tähän liittyen, kuka tai mikä taho on antanut sellaisen arvion, että tällä hankintalain uudistuksella olisi taloudellisesti kannattavia vaikutuksia, koska nimenomaisesti katsoisin niin, että tällä saadaan aikaan aivan päinvastaisia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Vuornos, olkaa hyvä.

17.17 Henrik Vuornos kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitän ministeri Marttista tämän yrittäjien pitkään toivoman lakiesityksen tuomisesta eduskuntaan. Hankintalaissa on selkeitä uudistustarpeita: Sarastian palkanmaksukaaos, Kuntien Tiera poltti miljoonia kehityshankkeisiin, DigiOne-aikataulut pettivät, budjetti paukkui. Me kaikki olemme lukeneet vuosien varrella näistä uudistuksista. Näitä kaikkia yhdistää se, että on päädytty tekemään in-house-hankinta ilman kilpailutusta, jossa ei ole pystytty määrittelemään, mitä hankitaan. Sen jälkeen ei ole kilpailun perusteella valittu parasta toimittajaa, vaan on menty suoraan in-house-toimijan ovelle tekemään hankinta, joka usein epäonnistuu. Erittäin tervetullutta, että nyt vaaditaan edes jonkinlaista tosiasiallista määräysvaltaa näihin yrityksiin, joilta suorahankintoja tehdään.

Lisäksi pidän erittäin merkittävänä, että jatkossa kilpailutukset, joissa tulee vain yksi tarjous, voidaan pääosin perua, koska silloin, jos tulee vain yksi tarjous, kilpailutuksen ehdot on todennäköisesti asetettu pieleen.

Kiitos oikein hyvästä uudistuksesta ja sen tuomisesta eduskuntaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hanna Räsänen, olkaa hyvä.

Punkt i protokollet PR 6/2026 rd

17.18 **Hanna Räsänen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaikka olenkin yrittäjätaustainen kansanedustaja, niin siitä huolimatta olen sitä mieltä, että tämä hallituksen esitys on aivan täysi katastrofi. Näyttää siltä, etten ole ainut, koska jos tuli noin 700 lausuntoa ja näistä 85 prosenttia oli kriittisiä tätä lakia kohtaan, niin kyllä täytyy sanoa, että silloin pitäisi myös ministeriössä herätä tähän. Pahoin pelkään, että mikäli tämä laki tulee tällaisenaan menemään tästä salista läpi, se kostaustuu kyllä yhteiskunnalle valtavana tietoturvariskinä, se tulee olemaan kallis yhteiskunnalle ja sillä tullaan ajamaan kunnallisia palveluita alas. Pelkään, että tästä tulee tämmöinen historiallinen kokoomuksen keskittämisen monumentti, millä pyyhitään pieniä suomalaisia kuntia pois Suomen kartalta. Ja kaikki tämä perussuomalaisten tuella.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Tynkkynen, olkaa hyvä.

17.19 **Oras Tynkkynen vihr** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, puhemies! Te, ministeri Marttinen, olette Raumalta. Se on hieno kaupunki. Se on myös Suomen 29. suurin kaupunki, ja siitä seuraa se, että Suomessa on yli 260 kuntaa, jotka ovat pienempiä kuin Rauma. Kun te nyt esitätte tätä kaavamaista rajaa kuntien yhtiöiden käytölle julkisissa hankinnoissa, niin miten se mahtaa toimia vaikka runsaan 1 600 asukkaan Jämijärvellä? Tai jos mennään Utsjoelle tai Savukoskelle tai Pelkosenniemelle, kuinkahan paljon sieltä löytyy niitä kuntien omien yhtiöiden palveluja korvaavia yksityisiä markkinoita, joihin nyt sitten voidaan luottaa, kun tätä kuntien omien yhtiöiden käyttöä rajoitetaan? Miten arvioitte, miten pienet kunnat ja syrjäiset kunnat pärjäävät, jos tämä hallituksen esitys menee tässä muodossa läpi?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Krista Kiuru, olkaa hyvä.

17.20 **Krista Kiuru sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Myös sosiaali- ja terveysvaliokunta sai tänään tämän lakiehdotuksen katsottavakseen lausunnon antamista varten, ja ei ihme siksi, että sosiaali- ja terveydenhuollossa puhutaan todella paljon hankintalaista, ja moni ihmettelee, miksi. Hyvinvointialueet ovat hämmästyneitä, ministeri Marttinen, teidän toiminnasta. Arviointineuvosto joulukuussa kertoi teille, että tämä ei ole valmis eteenpäin vietäväksi, mutta ei kestänyt kuin noin kuukausi, kun tämä on jo täällä, ja kun tuon edustaja Vuornoksen puheenvuoron kuulee, niin nyt alkaa hahmottua, miksi tämä on kokoomukselle niin tärkeätä, että te kehtaatte kerta kaikkiaan tuoda tänne tällaisen hankintalain, jossa on näin valtavasti ongelmia ja jossa ei ole piitattu tämän lausunnotkierroksen palautteesta hölkäsen pöläystä? Ihme on, että tässä me ollaan, ja nyt eduskunta on lähettänyt useisiin valiokuntiin tämän ehdotuksen juuri siksi, että kritiikki on näin mahdotoman laajaa. Kysynkin teiltä, Marttinen: oletteko te valmiita tekemään eduskunnan käsittelyssä tähän mitään muutoksia, [Puhemies koputtaa] vai oletteko sitä mieltä, että kun kokoomus tämän sai, niin tästä pidetään kiinni?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Castrén, olkaa hyvä.

17.21 **Maaret Castrén kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Julkiset hankinnat ovat keskeinen osa suomalaisen yhteiskunnan toimintaa, ja niiden vuosittainen arvo on noin 38 miljardia euroa. Pelkästään sotepuolella HUS tekee hankintoja vuodessa noin mil-

Punkt i protokollet PR 6/2026 rd

jardin euron edestä: sairaalatarvikkeita, laitteita, palveluita pesulasta ja kuljetusosastoilta. Puhutaan merkittävistä summista.

Koska kyse on veronmaksajien rahoista, on tärkeää, että ne käytetään mahdollisimman tehokkaasti, avoimesti ja tarkoituksenmukaisesti. Meillä jo edustaja Vuornos antoi tästä hyviä esimerkkejä. In-house-yhtiöiden lisääntyessä kilpailu on kaventunut ja vaikeuttanut erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten pääsyä mukaan julkisiin tarjouskilpailuihin. Tarvitaan siis muutos selkeämpään, toimivampaan ja taloudellisesti kestävämpään julkisten hankintojen järjestelmään. Tämä uudistus vastaa siihen.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kallio, olkaa hyvä.

17.22 Vesa Kallio kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Hallituksen tavoite edistää yrittäjyyttä ja estää epäreilut kilpailutukset on täysin oikea, mutta nämä keinot eivät. Ne syrjivät, kuten hallitus itsekin myöntää, pieniä ja keskisuuria kuntia. Hallituksen esitys ei esimerkiksi itäisen Suomen kaltaisilla markkinapuutealueilla toimi. Pääkaupunkiseudun ja muiden kasvukeskusten ongelmien ratkomiseen eivät sovi samat keinot kuin pieniin kuntiin ja kaupunkeihin. Mikäli nämä sidosyksiköt ovat markkinahäirikköjä, pitää niihin puuttua viranomaisvalvonnalla. Välineet siihen ovat olemassa. Jos lainsäädännössä on aukkoja, voidaan ne tilkitä kuntalain kautta tai erityislainsäädännössä.

Arvoisa puhemies! Ratkaisu ei ole tehdä hankintalaista entistäkin monimutkaisempi, sellainen, joka itsessään vaarantaa onnistuneet kilpailutukset.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Laine-Nousimaa, olkaa hyvä.

17.23 Hanna Laine-Nousimaa sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hankintalain uudistus vaikuttaa suoraan kuntien ja hyvinvointialueiden kykyyn järjestää arjen palvelut. Kyse ei ole ainoastaan hankintojen tekniikasta, vaan palveluiden toimivuudesta ja kustannuksista. Esityksen tavoitteet ovat hyviä, mutta käytännön seuraukset huolestuttavat. Sääntely lisää merkittävästi hallinnollista taakkaa ja kustannuksia tilanteessa, jossa kunnat ja hyvinvointialueet ovat jo äärirajoilla. Tämä on pois itse palveluista.

Erityisesti sotehankinnat ovat osa hoitoketjuja ja potilasturvallisuutta, eivätkä pelkkiä markkinasuorituksia. Jäykkä laki voi heikentää palvelujen saatavuutta. Omistusvaatimukset uhkaavat estää kriittisiä hankintoja, kuten Pirkanmaalla Tekonivelsairaala Coxan ja Sydänsairaalan laboratoriopalveluiden hankintaa Fimlabilta. Näille hankinnoille ei ole vaihtoehtoja. Tämä ei lisää kilpailua, vaan riskejä jopa potilasturvallisuuden vaarantumisesta. Lakiesitystä on vielä korjattava, jotta hyvä tarkoitus ei käänny ihmisten arkea vastaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Satonen, olkaa hyvä.

17.25 Arto Satonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen tätä asiaa joutunut myös seuraamaan jonkin aikaa, ja kyllä täytyy sanoa, että kyllä tämä in-house-puoli on näillä vanhoilla säännöillä ottanut koko ajan lisää sitä markkinaa pois yksityisiltä toimijoilta. Ei ole todellakaan niin, että tämä in-house toimisi ainoastaan siellä, missä ei ole tarjolla markkinaan liittyviä vaihtoehtoja, vaan in-house on ollut kyllä hyvinkin vallalla. Ja aivan kuten ministeri täällä sanoi, niin jos omistaa yhtiöstä 0,02 prosenttia, mikä peruste se on sille, että vapautuu kilpailutuksesta. Sen suhteen tässä pitää tehdä asioita.

Punkt i protokollet PR 6/2026 rd

No, sitten toinen kohta, jossa komppaan edustaja Elomaata: kyllä tämän maatalouden osalta on nimenomaan niin, että jos Suomessa on tietyt kriteerit, millä Suomessa pitää ruokaa tuottaa, niin kyllä sen täytyy näkyä siinä, että julkisissa hankinnoissa silloin ostetaan niiden kriteereiden mukaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Honkonen, olkaa hyvä.

17.26 Petri Honkonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kyllähän tämä esitys tavoitteiltaan on todella hyvä ja kannatettava. Minä kannatan markkinataloutta, ja mielestäni silloin kun kunnat tai hyvinvointialueet omistavat yrityksiä, sille pitää olla joku tietty selkeä tehtävä ja syy, miksi näin tehdään. Jos nyt vaikka esimerkkinä, niin sairaanhoitopiirit omistivat aikanaan näitä pesuloita ja itse asiassa hyvinvointialueet edelleenkin omistavat näitä. Mielestäni hyvinvointialue ei tarvitse omaa pesulaa, vaan sitä pystyy tekemään joku yksityinenkin yritys, mutta sen sijaan jollain pienellä kunnalla ei ole osaa mistä esimerkiksi ict-palvelujen hoitamiseen tai niiden kilpailuttamiseen. Tämä on juuri tämä ongelma. Eli nyt tässä ministeri Marttinen on rakentanut semmoisen pyssyn, joka ei osu riittävästi niihin, joihinka sen oikeasti pitäisi osua, vaan se osuu kaikkiin niihin pieniinkin, jotka joutuvat ongelmiin. Ne ovat nämä pienet kunnat ja pienet kaupungit, joilla ei ole resursseja ja joilla ei ole rahaa ruveta hoitamaan näitä kilpailutuksia, ja nyt ne joutuvat ne omalla organisaatiolla hoitamaan.

Vielä sanon sen, että VM:n arvion mukaan — valtiovarainministeriön arvion mukaan — tästä tulee puolen miljardin kustannukset julkiselle taloudelle, niin että kyllä ei tässä kauheasti ole sitä tuottavuutta, mistä ministeri esittelypuheenvuorossaan sanoi.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Tynkkynen, olkaa hyvä.

17.27 Oras Tynkkynen vihr (vastauspuheenvuoro): Kiitos, puhemies! Edustaja Satonen toi esiin, että tämä kuntien in-house-yhtiöiden käyttö on laajentunut tavalla, joka on syönyt yksityisiä markkinoita, ja olen siitä ihan samaa mieltä. On niin, että kuntien in-house-yhtiöiden käytössä on ollut kikkailun makua sellaisella tavalla, joka ei varmaankaan ole ollut lainsäätäjän alkuperäinen tarkoitus. Sen takia pidän ihan perusteltuna, että hankintalakia nyt uudistetaan ja pyritään löytämään näitä ratkaisuja.

Mutta kun edustaja Satonen kuvasi tapauksia, joissa kunnan omistusosuus voi olla promillen luokkaa tai promillen osia, niin kyllä sieltä promillelta on aika pitkä matka sinne kymmeneen prosenttiin. Ajattelisin niin, että jotta tämä Suomen laaja, hyvin moninainen, kirjava kuntakenttä ja sen olosuhteet pystytään paremmin ottamaan huomioon, niin miettin vähän tarkemmin sitä, täytyykö sen pisteen olla juuri siinä kymmenen prosentin kohdalla. Miettin myös sitä, onko meillä joitakin muita toimialoja jätehuollon ja vesihuollon ohella, joissa tällainen erityiskohtelu voisi olla laissa paikallaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Eskelinen, olkaa hyvä.

17.28 Seppo Eskelinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jälleen kerran lakiesitys, missä asiantuntijoita ei ole kuultu — ikävä kyllä. On erikoinen väite ministeriltä, jopa kova, että kunnat kiertävät hankintalakia, todella kova väite kuntia kohtaan.

Punkt i protokollet PR 6/2026 rd

Meillä Pohjois-Karjalassa on hirmu hyvät kokemukset yhteisistä hankinnoista ja erityisesti hyvinvointialueitten ja kuntien yhteisestä tekemisestä. Ollaan saatu aikaan merkittäviä säästöjä talouden näkökulmasta ja tehokkuutta. Erityisesti sitten ICT ja ruokahuolto ja siivous ovat niitä palveluita, mitä pystytään tuottamaan pienemmillekin kunnille. Kyllä-hän tämä taas johtaa kuntakentän häviämiseen, niin kuin edustaja Räsänen totesi. Kyllä meilläkin Pohjois-Karjalan kunnista pienet kunnat ovat aivan helisemässä. Arviohan tässä on edelleen, että tämän vaikutus kuntatalouteen on noin 300—500 miljoonaa, ja se rapsah-taa niille pienille kunnille suoraan.

Erityistähän tässä on, että myös lainsäädännön arviointineuvosto on hyvin kriittisesti tä-hän valmisteluun [Puhemies koputtaa] suhtautunut, ja kyllä tämä vähintään sen perustus-lakikierroksen [Puhemies koputtaa] uudelleen vaatisi.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

17.29 Juha Hänninen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On erityisen tärkeää painottaa, että tämä uudistus ei jätä pieniä kuntia yksin. Esitys tunnistaa kuntien erilaiset lähtökohdat. Pienillä kunnilla säilyy täysi mahdollisuus tehdä hankintoja yhteishan-kintayksiköiden ja hankintarenkaiden avulla sekä omana tuotantona silloin, kun markki-naa ei alueella ole. Samalla valtion rahoittamaa hankintaneuvontaa on vahvistettu, jotta osaaminen ei muodostu pullonkaulaksi. Muutos tuo joillekin kunnille siirtymävaiheessa lis-ää työtä, mutta pitkällä aikavälillä se parantaa markkinoiden toimivuutta, [Miapetra Kum-pula-Natrin välihuuto] lisää säästöpotentiaalia ja vahvistaa alueellista elinvoimaa. Tämä on uudistus, joka palauttaa kilpailun periaatteen julkisiin hankintoihin ja kohtelee palve-luntuottajia tasapuolisesti. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Mäkynen, olkaa hyvä.

17.31 Matias Mäkynen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten tässä kes-kustelussa on tullut esiin, niin näille uudistuksen tavoitteille on laaja tuki eduskunnassa, ja kilpailun lisääminen ja hankintojen tehostaminen on ollut usean hallituksen tavoitteena.

No, ikävä kyllä tämän hallituksen esityksen kritiikki on ollut erittäin voimakasta, ja ne pienet korjaukset, joita valmistelun aikana tehtiin, eivät kyllä missään nimessä ole riittä-viä. On hyvä, että jäteyhtiöt ja vesihuolto jätettiin tässä ulkopuolelle, mutta kyllä edelleen pienet kunnat ja pienet yritykset tässä näyttävät jäävän häviäjiksi. Kustannukset, joita tästä julkiseen talouteen erityisesti pienille kunnille tulee, ovat jopa puolessa miljardissa — niin sekä valtiovarainministeriö että Kuntaliitto ovat laskeneet. Jos yhteisöveroale oli Elinkei-noelämän keskusliiton lahja, niin tämä näyttää olevan suoraan Suomen Yrittäjien pöydältä ja kovan lobbauksen tulos.

Kysyisin ministeriltä: Kun olette valinneet tässä tämän kymmenen prosentin omistus-vaateen, niin miksi juuri kymmenen kuntaa ja kymmenen prosenttia on se optimiraja? Mis-tä tämä raja on määrittynyt, [Puhemies koputtaa] ja miten sitä perustelette?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kaarisalo, olkaa hyvä.

17.32 Riitta Kaarisalo sd (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Vaikka ta-voitteet ovat hyvät ja uudistustarpeita on, kuten tiedetään, niin tosiasia on se, että tällaise-

Punkt i protokollet PR 6/2026 rd

naan tämä esitys on susi. On kyllä vaikea ymmärtää, miten hallitus voi sulkea silmänsä tämän esityksen kielteisiltä vaikutuksilta, jotka ovat hyvin vakavia. Jatkossa kunnat voisivat tosiaan tehdä hankintoja sidosyksiköiltään vain, mikäli niiden omistus ylittää tämän kymmenen prosenttia. Tämä muutos on kyllä todella merkittävä, ja sen seuraukset kohdistuvat erityisesti pieniin ja keskisuuriin kuntiin ja hyvinvointialueisiin. Esimerkiksi Keski-Suomen pienten kuntien kannalta tämä muutos olisi katastrofi.

Mutta muutokset nimenomaan julkiseen talouteen ovat kestäättömät. VM, kuten todettiin, on arvioinut, että kyse on puolesta miljardista. FCG arvioi, että muutoskustannukset huomioiden puhutaan jopa 600 miljoonasta. Eivät kunnat ja hyvinvointialueet tule selviämään näistä kustannuksista. Kysyisin ministeriltä: miten te olette ajatelleet, [Puhemies koputtaa] että tämä rahoitetaan?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Suhonen, olkaa hyvä.

17.33 Timo Suhonen sd (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa herra puhemies! Hallituksen esitys hankintalain muuttamiseksi on herättänyt poikkeuksellisen laajaa ja yksiselitteistä kritiikkiä kunnissa, kaupungeissa ja Kuntaliitossa. Silti hallitus vie esitystä eteenpäin kuin asiantuntijalausunnoilla, kuntien huolilla tai perustuslaillisilla kysymyksillä ei olisi juurikaan merkitystä. Esitys rajoittaa kuntien mahdollisuuksia käyttää omia sidosyksiköitään ja pakottaa kunnat markkinoille silloinkin, kun se ei ole taloudellisesti eikä toiminnallisesti järkevää. Erityisesti pienille ja keskisuurille kunnille tämä on kohtuutonta ja kaventaa kuntien itsehallintoa. Itä-Suomessa Keski-Savossa sijaitseva Varkauden kaupunki on lausunnossaan todennut, että vaikutusten arviointi puuttuu olennaisesti. Lainsäätäjä on viemässä läpi merkittävää rakennemuutosta tietämättä, mitä se kunnille, palveluille ja veronmaksajille maksaa. Tämä on vastoin hyvää lainvalmistelua ja perustuslakivaliokunnan vakiintunutta käytäntöä. Kysyinkin ministeriltä: miten hallitus voi perustella näin mitätävän hankintalain uudistuksen, kun sen vaikutuksia ei ole arvioitu kuntakohtaisesti? Se heikentää kuntien itsehallintoa, lisää kustannuksia ja vaarantaa peruspalveluiden, kuten ruoka- ja puhtauspalveluiden, järjestämisen erityisesti Itä-Suomessa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

17.34 Lauri Lyly sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä lakiesitys kuitenkin keskittää tiettyjä asioita, kun katsotaan, millaisia nämä in-house-yhtiöt ovat olleet. Ne ovat seutu- ja maakuntakohtaisia useimmiten, ja sitä kautta on rakennettu näitä yhtiöitä, ja ne ovat tuottaneet yhteisiä palveluja sille alueelle. Tämä on ollut siellä useimmissa taustalla. Nyt tässä jäävät pienet kunnat varmasti vähän mopen osaan sen takia, että ne eivät pysty niitä palveluja tekemään. Markkinat ovat varmasti niitten isojen toimijoiden, isojen kaupunkien ja isojen kuntien, osalla, ja tästä 38 miljardista ei tule sitä hyötyä, mitä tässä on annettu ymmärtää.

Ensinnäkin tämä ratkaisu on erittäin kaavamainen, kun tämä kymmenen prosentin raja on tässä määritelty. Se olisi hyvin voinut olla yhden ja kolmen prosentin välillä, jolloin se olisi ollut vähän haettu ratkaisu.

Sitten tässä olisi pitänyt miettiä myöskin näitä ulosmyyntirajoja, jotka ovat nyt viisi prosenttia ja 500 000. Niitäkin rajoja miettimällä olisi ehkä tätä asiaa pystytty paremmin laittamaan [Puhemies koputtaa] sellaiseksi, mitä kunnat tarvitsevat.

Punkt i protokollet PR 6/2026 rd

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Joona Räsänen, olkaa hyvä.

17.36 Joona Räsänen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on todella esitys, jonka kaikki tavoitteet ovat erittäin kannatettavia mutta lopputulos taitaa enemmänkin olla vain historiallinen hallintohumppa. Julkinen sektori saa tästä aikamoisen laskun ja juristit ja konsulentit kyllä ihan hemmetisti töitä. Tämä on todennäköisin lopputulema. En pidä tätä kovin järkevänä.

Sitten kun hieman muistellaan, että miksi me olemme tässä tilanteessa, niin kun aikaisemmin, vaalikaudella 2015—2019, muutettiin hankintalakia, niin silloinhan tarkennettiin nimenomaan näitä ulosmyyntirajoja. Jotkut muistaakseni sanoivat silloin, että tähän johtaa siihen, että tulee suurempi kannuste nimenomaan ostaa vaikkapa se yksi osake sieltä yhdestä in-house-yhtiöstä. No, miten kävi? Nyt kun tätä ongelmaa yritetään jälleen taklata tällä kaavamaisella ratkaisulla, niin mihin tämä johtaa? Ne kunnat, jotka pystyvät, kotiuttavat toimintansa itselleen, ja sen enempää ei kyllä mitään markkinavaikutuksia tule. Joten toivoisi, [Puhemies koputtaa] että tämä nyt arvioitaisiin vielä uudestaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ledamot Ollikainen, varsågod.

17.37 Mikko Ollikainen r (vastauspuheenvuoro): Ärade talman! Då det gäller de här offentliga upphandlingarna handlar det om miljarder som man upphandlar inom kommun och välfärdsområde, och de har en väldigt stor sysselsättande effekt. Vi har ju pratat om sysselsättning här på frågetimmen för en liten stund sedan. Det ger nya möjligheter, nya marknader, men det är ju alltid frågan om den här marknaden är tillräckligt stor. Men de här upphandlingsringarna kan fortsätta precis som tidigare, och det är en väldigt bra sak.

Tässä tulee muistaa, kuten tässä on kanssa mainittu, että Suomi on erilainen ja voi olla erilaisia vaikutuksia eri kuntien koon mukaan, ja tämä porrastettu voimaantulo antaa joustoa erityisesti pienille kunnille. Tämä tulee muistaa sitten tässä kokonaisuudessa kanssa.

Mitkä alat, arvoisa ministeri, uskot, että ovat sellaisia aloja, joilla tulee uusia työpaikkoja ja joilla tämä antaa mahdollisuuksia yrityksille toimia?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Työministeri Marttinen, seitsemän minuuttia, olkaa hyvä.

17.38 Työministeri Matias Marttinen: Kiitoksia, arvoisa herra puhemies! Kiitoksia, hyvät kansanedustajat, hyvästä ja laadukkaasta keskustelusta. — Ensinnäkin haluan todeta sen, että onpa hienoa kuulla kuitenkin, että olemme tästä itse tavoitteesta samaa mieltä, mutta sen jälkeen tämä yhteisymmärrys lähtee salissa rapautumaan. On tärkeää muistaa se, hyvät kansanedustajat, että ei tämä in-house-yhtiö mikään autuaaksi tekevä voima kunnissa myöskään ole ollut. Katsotaan nyt vaikka sitä, millainen sotku on syntynyt tuhansille ja tuhansille julkisen sektorin työntekijöille Sarastian palkkasotkussa. Kyse oli in-house-yhtiöstä. Ei se ole mikään autuaaksi tekevä voima, joka ratkaisee nämä kuntien haasteet tai johtaa automaattisesti siihen, että kuntien asukkaat saavat jotenkin huomattavan laadukkaita tai kustannustehokkaita palveluita, [Oikealta: Päinvastoin!] vaan harkintaa täytyy olla. Kunnilla on jatkossakin laajasti omaa harkintavaltaa siitä, millä tavalla nämä palvelut

Punkt i protokollet PR 6/2026 rd

tullaan järjestämään. Tämä lainsäädäntöhän ei estä näiden in-house-yhtiöiden käyttämistä, kun vain tämä kymmenen prosentin sääntö tulee voimaan — ei estä jatkossakaan.

Hyvät kansanedustajat, muutamiin näihin teidän kysymyksiin pyrin tässä nopeasti vastaamaan:

Edustaja Kumpula-Natri, otitte ihmiskauppaa koskevan kysymyksen: poissulkuperusteena se on voimassa jo tällä hetkellä meidän lainsäädännössä, ja siltä osin ei ole tehty myöskään esitykseen mitään muutoksia.

Pk-yritysten tilanne nousi paljon esille: Näen itse asiassa niin, että nimenomaan nämä lainsäädäntöön nyt tehtävät muutokset, ensinnäkin siis velvoite uusien kilpailutus- ja myös velvoite pilkkoa julkinen hankinta pienempiin osiin, nimenomaan varmistavat sitä, että missä päin Suomea nytten ollaankaan — ollaanko vaikka Joensuussa tai Kittilässä esimerkiksi — juuri ne paikalliset yritykset pääsevät mukaan niihin julkisiin hankintoihin, koska suurin ongelmahan meillä on ollut se, että mitä suuremmiksi nämä julkisen hankinnan kokonaisuudet kasvavat, niin se yritysten joukko, jolla on edes kyvykkyyttä lähteä tekemään tarjouspyyntöä, laskee hyvin voimakkaasti. Juuri siinä kohtaa, kun mennään suurempiin in-house-yhtiöihin, meidän pk-yritykset eivät kerta kaikkiaan kykene enää jättämään näitä tarjouspyyntöjä. Minä haluan ja me haluamme, että nämä suomalaiset pk-yritykset voivat tarjota hyviä ja laadukkaita palveluita eri puolilla Suomea taas vastaavasti suomalaisten asian osalta.

Lainsäädännön valmistelusta useampi kansanedustaja kysyi: Lainsäädännön arviointineuvosto antoi asiasta lausunnon ja esitti meille myös paljon kehittämiskohteita, ja meidän virkakunta teki kaikki nämä vaikutusarviointeihin tehtävät muutokset. Se on normaalia. Hyvät kansanedustajat, täällä on hyvin kokeneita kansanedustajia salissa, ja te tiedätte, että tämä on aivan normaalia lainsäädännön valmistelutyötä. Sitä vartenhan nämä esitykset lähetetään lausunnoille, sitä varten kerätään palautetta, ja sen pohjalta tehdään taas täsmennyksiä esityksiin. Samoin Oikeuskanslerinviraston kanssa olemme tehneet hyvää yhteistyötä, ja juuri näitä säätämisyjärjestysperusteluita on yhdessä heidän kanssaan katsottu ja niitä on täsmennetty. Mutta nämä itse fundamentit, pykälämuutokset, ovat säilyneet koko tämän prosessin ajan aivan yhdellä ja samalla tavalla. En ota kantaa siihen, mitkä valiokunnat eduskunnassa asiaa käsittelevät. Se on taas vastaavasti teidän päätettävissä oleva asia. Minä vastaan siitä, että perustelen ja esittelen ja vastaan teidän kysymyksiin tältä osin.

Edustaja Suhonen myös totesi täällä, minusta aika rohkeastikin, että näillä perustuslailisilla huomioilla ei olisi ollut merkitystä. En tiedä, mihin te perustatte tämän väitteenne. Toivon kuitenkin, että jos tässä salissa jotain väitetään ja syytetään ministeriä suoraan, voidaan sitten myös kertoa, mihin perustatte väitteenne, koska me olemme tehneet kaikki ne muutokset, mitä Oikeuskanslerinvirasto on esitykseen pyytänyt tehtäväksi. Suhtaudun hyvin suurella nöyryydellä myös siihen työhön, mitä taas vastaavasti heillä on siellä tehty.

Rajausten osalta: Olemme jättäneet jätehuollon ja jätevesipuolen kokonaan esityksen ulkopuolelle. Pidin sitä hyvin tärkeänä. Teimme hyvin tarkan analyysin siitä ja totesimme, että tämä lainsäädäntö ei sovellu käytännössä sinne jätehuollon sektoriin ollenkaan. Samoin totesimme, että hyvin rajatut kuntien yhteiset palvelut, kuten vaikka kirjastotoimen tietojärjestelmät, jotka tehdään yhdessä kaikkien suomalaisten kuntien kesken, on ihan järkevää jättää vastaavasti tästä hankkeesta kaikinensa pois.

Olemme myös tehneet, kuten edustaja Ollikainen totesi, lainsäädäntöön pidemmät siirtymäajat niihin tilanteisiin, jos kunnassa tai kaupungissa nähdään, että esimerkiksi nykyisten sopimusten irtisanomiseen liittyisi merkittäviä korvausvaateita tai kustannusriskiä. He

Punkt i protokollet PR 6/2026 rd

voivat hakea myös pidempää, jopa vuoteen 2030 asti ulottuvaa siirtymäaika. Eikö, hyvät kansanedustajat, tämä juuri kuulu hyvään lainvalmisteluun, että haetaan myös selkeitä joustoja ja rauhaa tuonne kentälle tehdä näitä muutoksia?

Edustaja Eskeliselle — joka on valitettavasti poistunut: Pitäydyn kyllä siinä väitteessäni, että minulla ei olisi ollut mitään tarvetta lähteä tekemään lainsäädännön muutoksia, jos tämä in-house-kysymys olisi pysynyt jossain järkevässä kontrollissa, mutta se, että kunnat jättävät kilpailuttamatta näitä palveluita ja hankkivat minimaalisia omistussuhteita in-house-yhtiöistä, hyvät kansanedustajat, ei ole kestävä, koska suomalaiset veronmaksajat maksavat tämän lystin lopulta kokonaan ja he ansaitsevat laadukkaita ja hyvät palvelut ja he ansaitsevat, että heidän verovarjojaan käytetään kustannustehokkaalla tavalla. Sen takia se 38 miljardin euron potti, mitä käytetään julkisiin hankintoihin, vaatii meiltä hyvin paljon huomiota, ja sitä tässä olemme tehneet.

In-house-yhtiöistä totean vielä sen verran, että olemme myös nähneet ja arvioineet, että viimeisen kymmenen vuoden aikana in-house-yhtiöt ovat haukanneet yhä suuremman osan tästä markkinasta. Totta kai on niin, että yhtiön tehtävähän on hakea kasvua markkinasta, eikö niin? Ei se julkinen yhtiö toimi yhtään eri tavalla, eikö niin, edustaja Räsänen? Se toimii juuri näin. Julkinen yhtiö hakee sitä kovempaa kasvua sieltä markkinasta, ja on vastaavasti taas niin, että suomalaiset pk-yritykset kärsivät siitä tilanteesta ja se heikentää sitä alueellista ja paikallista elinvoimaa. [Oikealta: Juuri näin!]

Me tiedämme myös sen, että tämän esityksen on arvioitu tuovan kestävästi vuositason pysyvää säästöä, kun julkiset hankinnat tehostuvat, ja se kyllä sitten kustantaa myös sen alkuvaiheen kustannuksen, joka syntyy tässä kaikkien kunnille.

Herra puhemies! Kiitän kansanedustajia hyvästä ja laadukkaasta keskustelusta ja tulleist huomioista. Olen teidän käytettävissä myös jatkossa tämän asian käsittelyn osalta. — Kiitos. [Matiias Mäkynen: Miksi kymmenen prosenttia?]

Talman Jussi Halla-aho: Tack. — Debatten och behandlingen av ärendet avbryts. Behandlingen av ärendet fortsätter i detta plenum efter de övriga ärendena på dagordningen.

Riksdagen avbröt behandlingen av ärendet klockan 17.45.

Riksdagen fortsatte behandlingen av ärendet klockan 19.57.

Andre vice talman Tarja Filatov: Nu fortsätter behandlingen av ärende 3 på dagordningen som avbröts tidigare under detta plenum.

Debatten fortsätter. — Ledamot Honkonen frånvarande. Ledamot Hänninen, varsågod.

19.58 **Juha Hänninen kok:** Arvoisa puhemies! Tämän esityksen tavoitteena on vahvistaa julkisten hankintojen avoimuutta, kilpailua ja kustannustehokkuutta. Julkinen sektori käyttää vuosittain useita miljardeja erilaisiin tuotteisiin ja palveluihin, minkä takia on vain oikeus ja kohtuus, että kilpailu näiden tuottamisesta on avointa. Samalla uudistus vastaa siihen ongelmaan, jonka sekä tutkimukset että lausuntokierros toivat esille: Kilpailutuksia kierretään marginaalisilla in-house-omistuksilla, ja markkinat ovat monilla aloilla kaventuneet. Tämä ei ole toivottua avoimuutta.

Punkt i protokollet PR 6/2026 rd

Arvoisa puhemies! Hankintalain uudistuksessa tehdään kolme ratkaisevaa muutosta. Ensinnäkin velvoite jakaa EU-kynnysarvon ylittävät hankinnat osiin ja kilpailuttaa uudelleen yhden ainoan tarjouksen tilanteessa lisää pk-yritysten mahdollisuuksia päästä mukaan kilpailuun. Toiseksi in-house-yhtiöiden käyttöä selkeytetään 10 prosentin vähimmäisomistusrajalla. Tähän rajaan sisältyy tarkkarajaisia poikkeuksia esimerkiksi jätehuollossa, jätevesihuollossa ja pienissä lakisääteisiä tehtäviä hoitavissa sidosyksiköissä, jotka on nostettu mukaan esitykseen lausuntopalautteen perusteella. Kolmanneksi lakiesitys vahvistaa vastuullisuutta ja huoltovarmuutta. [Tuomas Kettusen välihuuto] — Kettunen, siellä vasemmalla alhaalla on se nappi, josta voi pyytää omia puheenvuoroja sitten, jos minulla on nyt vuoro. — Esimerkiksi törkeät kirjanpito- ja ympäristörikokset johtaisivat pakolliseen poissulkemiseen, ja hankintoihin voitaisiin jatkossa sisällyttää aiempaa selkeämmät turvallisuutta koskevat ehdot. Nämä ovat toivottuja muutoksia, jotka tarjoavat veronmaksajille parempaa vastinetta.

Arvoisa puhemies! On erityisen tärkeää painottaa, että tämä uudistus ei jätä pieniä kuntia yksin. Esitys tunnistaa kuntien erilaiset lähtökohdat. Pienillä kunnilla säilyy täysi mahdollisuus tehdä hankintoja yhteishankintayksiköiden ja hankintarenkaiden avulla sekä omana tuotantona silloin, kun markkinaa alueelta ei löydy. Samalla valtion rahoittamaa hankintaneuvontaa on vahvistettu, jotta osaaminen ei muodostu pullonkaulaksi. Muutos tuo joillekin kunnille siirtymävaiheessa lisätyötä, mutta pitkällä aikavälillä se parantaa markkinoiden toimivuutta, lisää säästöpotentiaalia ja vahvistaa alueellista elinvoimaa. Tämä on uudistus, joka palauttaa kilpailun periaatteen julkisiin hankintoihin ja kohtelee palveluntuottajia tasapuolisesti.

Arvoisa puhemies! Tämä laki on askel kohti reilumpaa kilpailua ja tehokkaampaa julkisten varojen käyttöä. [Tuomas Kettunen: Ja pienten kuntien tuho!] Se turvaa kuntien, myös pienempien, käytännön edellytykset järjestää palvelut järkevästi ja kustannustehokkaasti. Kun toimimme näin, on se ennen kaikkea kansalaisten ja veronmaksajien etu. — Kiitos, arvoisa puhemies. [Tuomas Kettunen: Tuo ei pitänyt paikkaansa!]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Räsänen, Hanna.

20.03 Hanna Räsänen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Mikäli nyt käsitellyssä oleva laki menee läpi eduskunnasta esityksen mukaisena, se tulee kostautumaan meille suomalaisille valtavana tietoturvariskinä, yhteiskunnalle kalliina ja kunnallisia palveluja alas ajavana lakina. Siitä tulee historiallinen kokoomuksen keskittämisen monumentti, millä pyyhitään pienet kunnat pois Suomen kartalta — kaikki tämä perussuomalaisten tuella.

Lähes 700:sta lausunnonantajasta noin 85 prosenttia suhtautuu lausuntokierroksella olleeseen hankintalakiluonnokseen vähintäänkin kriittisesti. Joukossa oli myös ministeriöitä. Silti hallitus ajaa härkämäisesti esitystään läpi. Kyse on kyberturvallisuudesta, huoltovarmuudesta, ruokahuollosta, palkkahallinnosta ja pesulapalveluista, ja putken päässä on aina palveluja tarvitseva ja veroja maksava ihminen. Lausuntokierroksella kritiikki koski ennen kaikkea puutteellista ja kiireessä tehtyä valmistelua, kunnille aiheutuvia huomattavia kustannuksia sekä suurta hallinnollista kuormaa. Myös tuo hatusta vedetty 10 prosentin sidosyksikön omistusraja koettiin hankalaksi ja kyseenalaiseksi. Myös huoltovarmuus ja kyberturvallisuus voivat vaarantua, sekä kunnallinen itsehallinto ja palveluiden vakaus ovat uhattuina. Lausunnonantajien mukaan markkinat eivät pysty vastaanottamaan yhtäaikaista kilpailutusvyöryä, jos markkinoita ylipäätäänkään on tarjolla kaikkialla Suomessa.

Punkt i protokollet PR 6/2026 rd

Silmiinpistävintä valmistelussa oli vaikutusarvioiden sivuuttaminen. Siihen kiinnittivät huomiota ensin lausunnonantajat ja sen jälkeen lokakuussa 25 lainsäädännön arviointineuvosto. Hallituksen halua runnoa kiistanalainen lakiesitys läpi kuvaa hyvin myös se, että tammikuussa 26 oikeuskansleri pysäytti esityksen etenemisen valtioneuvoston istuntoon, koska esityksessä pyrittiin välttämään esityksen vieminen eduskunnan perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi. Myöskään lakimuutoksen vaikutuksia erityisesti sen aiheuttamista kustannuksista kunnille ei oltu arvioitu riittävästi. Hankintalain muutoksen laajoja vaikutuksia julkisen sektorin kriittiseen tukipalvelukenttään ei tunnisteta lausunnoilla olevissa työryhmän mietinnöissä.

Arvoisa puhemies! Teen itse työtä täällä eduskunnassa sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden parissa. Tässä maailmantilanteessa pidän tätä lakia järjestöinä myös turvallisuuden näkökulmasta. Kerron tässä esimerkin Itä-Suomesta: Islab-hyvinvointiyhtymä tuottaa laboratoriopalvelut Pohjois-Savon, Pohjois-Karjalan ja Etelä-Savon hyvinvointialueille. Islabin hyvinvointiyhtymä on in-house-yhtiöiden pienomistaja. Hyvinvointiyhtymän tuottamat laboratoriopalvelut ovat kriittisiä terveydenhuollolle 24/7, jokaisella hetkellä ja kaikissa tilanteissa. Vuositasolla yhteisessä turvatussa verkossa liikkuu noin miljoona näytettä. Laboratoriopalveluille välttämätöntä on häiriötön ja turvallinen tietoliikenne. Kyseessä ovat arkaluontoiset henkilötiedot, ja potilasturvallisuuden kannalta toiminnan häiriöttömyys on erittäin kriittistä. Suuri huoli tässä hallituksen esityksessä kohdistuu juuri ICT-palvelujen käytännön toteutukseen avoimilla kilpailutusmarkkinoilla tietoturvan, häiriöttömyyden, huoltovarmuuden ja valmiuden näkökulmasta. Nyt Islab käyttää hyvinvointialueiden kanssa yhteistä verkkoa, mikä on runkoverkko, ja 24/7-tietoturvalvontaa. Tähän verkkoon on viime vuosina merkittävästi panostettu tietoturvan, häiriöttömyyden ja huoltovarmuuden näkökulmasta.

Miettikää sitten näitä pienien kuntien tilanteita. Tietoturvallista yhtenäistä infraa on rakennettu vuosia, ja merkittävä osa julkista sektoria jäisi jatkossa tämän yhtenäisesti järjestetyn infran ja sen ympärille rakennettujen palveluiden ulkopuolelle. Ja kun mietitte, mitä palveluita siellä verkossa on, siellä on kriittisiä toimintoja, kuten oppilaitosten ja henkilöstöhallinnon sekä energia- ja vesihuoltojärjestelmän verkkoja — erittäin kriittisiä turvallisuuden kannalta. Voisi sanoa, että eikä tässä vielä kaikki. Hallituksen esityksessä valtion kyberturvallisuusjohtaja arvioi vaikutusten olevan aivan kestäättömiä: ”Valtion kyberturvallisuusjohtajan näkemyksen mukaan käytettävissä olevan kyberturvallisuuden osaamis- ja tietotaso romutettaisiin uudistuksen toteutuessa, sillä nykyisissä yhteistyörakenteissa osaaminen on ollut käytettävissä ja turvaamassa palveluiden jatkumista yhteisesti sidosyksiköiden kautta. Edelleen kyberturvallisuusjohtajan arvion mukaan vaikutukset olisivat nykyiset, koko ajan lisääntyvät uhkakuvat huomioiden, täysin kestäättömiä.”

Arvoisa puhemies! Luulisi edes rahan merkitsevän hallitukselle, jos ei tietoturvan. Hallitus myöntää, että kertaluontoiset kustannukset kunnille ja hyvinvointialueille olisivat jopa 410—450 miljoonaa euroa, eivätkä tässä ole välttämättä edes kaikki kustannukset mukana. Kuntaliitto on aiemmin arvioinut kustannukset 600 miljoonaksi euroksi, ja tälle hallituspuolueet nauravat. Olenkin sitä mieltä, että jos talous ei ole kerran syynä tähän hallituksen esitykseen eikä turvallisuudesta välitetä, niin tässä ei ole mitään muuta kuin ideologinen tausta keskittämistä. Tällä halutaan ajaa pieniä kuntia alas, seuraavaksi halutaan ajaa alas hyvinvointialueita ja maakuntaliittoja. Tämä on kaikkien aikojen keskittäjähallitus.

Punkt i protokollet PR 6/2026 rd

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Tynkkynen.

20.09 Oras Tynkkynen vihr: Arvoisa puhemies! Olen ollut aikoinaan sekä tekemässä julkisia hankintoja että tarjoamassa niihin, joten yritän vähän pohdiskella tätä lakiesitystä molemmista näkökulmista. Hankintalaki on siis itsessään kiistatta merkittävä laki, ei vähiten sen takia, että julkisten hankintojen kautta liikkuu niin valtavia rahasummia, niin kuin tänään on moneen otteeseen todettu, mutta hankintalaki on myös hyvin kiistanalainen laki, koska siihen liittyy jossain määrin sovittamaton ristiriita hankkijoiden ja tarjoajien välillä, ja se tekee tästä hankintalain uudistuksesta jännitteisen ja haastavan harjoituksen.

Vihreät allekirjoittavat hallituksen esityksen tavoitteet, joiden mukaan tavoitellaan enemmän kilpailua markkinoilla ja kustannussäästöjä julkisissa hankinnoissa meille veronmaksajille. Oma arvioni on se, että nykyinen laki tai ainakin se, miten sitä on monessa tapauksessa sovellettu, on johtanut ylilyönteihin. Sidosyksikköjä on hyödynnetty tavalla, jota voi pitää ongelmallisena, ja kilpailuttamista on yritetty kiertää keinolla, jota voi luonnehtia ehkä lähinnä kikkailuksi. Voi hyvin nähdä, että vaikka hyvinvointialueilla pesulapalveluiden kilpailuttaminen on tarpeellista ja perusteltua, ja sen takia pidän lain uudistamista aivan kohdallisena. Huoleni on se, että hallituksen esitys vaikuttaa johtavan meidät osin ojasta allikkoon ja lääkkeestä saattaa tulla itse sairautta pahempi.

Hallituksen esityksestä on matkan varrella viisaasti rajattu pois sekä jäte- että vesihuolto ja kirjastojen tietojärjestelmät, mutta ne samat syyt, joitten takia nämä alueet on rajattu hankintalain uudistuksen ulkopuolelle, kyllä taitavat päteä myös monissa muissa tapauksissa. Jos ottaa ihan pari käytännön esimerkkiä, yksi on Waltti-lippujärjestelmä: Suomalaiset kunnat ovat panneet hynttyyt yhteen ja pyrkineet yhdessä kehittämään kustannustehokkaasti lippu- ja maksujärjestelmää joukkoliikenteeseen. Jos nyt tämä hankinta on tulevaisuudessa pakko kilpailuttaa, niin kaupungeissa ympäri Suomea voidaan joutua vaihtamaan lippu- ja maksujärjestelmiä — ei joukkoliikenteen tarpeesta, ei kuntien tarpeesta eikä etenäkään veronmaksajien tai joukkoliikenteen käyttäjien tarpeesta käsin, vaan ainoastaan tämän hallituksen esityksen takia.

Toinen esimerkki on Sydänsairaala, joka tuolla debatissa jo jossain sivulauseessa vilahdikin. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelu-uudistuksessa korostettiin tarvetta saada palveluiden järjestämisen taakse riittävän leveät hartiat. Hyvinvointialueita on patistettu ja välillä vähän pakotettukin tekemään säästöjä ja parantamaan tuottavuutta, ja samalla alueita on kannustettu yhteistyöhön. No, mitä sitten, kun hyvinvointialueet tekevät juuri niin kuin niiltä on odotettu ja pyydetty, tässä tapauksessa vaikka järjestävät sydäntautien erikoissairaanhoidon Sydänsairaalan kautta? No, sitten tulee tämä hallituksen esitys, joka sanoo, että tulevaisuudessa Kanta-Hämeen hyvinvointialue ei voi enää käyttää Sydänsairaalan palveluja, koska se ei silloin täytä näitä hankintalakiesityksen ehtoja. Kuitenkin hyvin vaativa sydäntauti- ja erikoissairaanhoidon on sellainen osa-alue, josta ei kyllä löydy vapailta markkinoilta ihan tuosta vain korvaavia palveluita, ei nyt eikä ehkä tulevaisuudessakaan.

Hallituksen esitys kuuluu sen merkittävyyden takia käsitellä perusteellisesti ja tarkkaan valiokunnissa, ja katson myös, että se kuuluu käsitellä myös perustuslakivaliokunnassa, koska se leikkaa ihan olennaisesti myös kuntien itsehallintoa. Itse odotan talousvaliokunnan jäsenenä hyvin kiinnostuneena asiantuntijakuulemisia ja valiokunnassa käytäviä keskusteluja, mutta niitä odotellessa kuitenkin muutama alustava ajatus siitä, miten näitä hallituksen esitykseen sisältyviä ongelmia ja riskejä voisi yrittää ratkaista:

Punkt i protokollet PR 6/2026 rd

No, ongelmien ytimessä on, niin kuin monessa puheenvuorossa on jo todettu, tämä kaavamainen, keinotekoinen ja aika kohtuutonkin vaatimus, jossa kuntien ja hyvinvointialueiden pitäisi omistaa vähintään 10 prosenttia in-house-yhtiöistä, jotta hankintoja voisi tehdä suoraan. Etenkin pienimpien kuntien kannalta tätä rajaa olisi tarpeen kohtuullistaa. Mikä se raja sitten järkevästi olisi, sitä en uskalla tässä sanoa, mutta varmastikin alempi kuin tämä 10 prosenttia.

No toiseksi, jos nyt sattuisi olemaan niin, että hallituspuolueet, joiden edustajia ei täällä arvoisaa puhemiestä lukuun ottamatta salissa enää kyllä näykään, eivät olisi valmiita tarkastelemaan tätä 10 prosentin rajaa uudelleen, niin vähimmillään pitäisi sitten miettiä, onko joitakin muitakin toimintoja kuin nämä mainitut jäte- ja vesihuolto ja kirjastojen tietojärjestelmät, jotka pitäisi sulkea tämän uudistuksen velvoitteiden ulkopuolelle. Täällä on tänään puhuttu muun muassa kyberturvallisuudesta. Toinen voisi olla vaikkapa juuri lääketieteen erikoisalat, joissa niitä korvaavia palveluita vapailta markkinoilta tuskin on ihan heti löytymässä.

Kolmantena ja viimeisenä, arvoisa puhemies, pidän keskeisenä, että näitten velvoitteiden siirtymäaikaa pitää pidentää nyt esitetystä. Se on oikeastaan vähintään, mitä voi odottaa ja vaatia. Sotepalveluissahan annettiin jo pitempi siirtymäaika. Sekään tuskin riittää, vaan sitä olisi paikallaan pidentää, mutta näkisin, että kaikkiin hankintalain kattamiin palveluihin pitäisi sallia nyt esitettyä pitempi siirtymäaika.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kallio.

20.14 Vesa Kallio kesk: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Tulin tälle puolelle — kun täällä on kaksi pönttöä — puhumaan, koska tällä puolella, missä istuvat hallituspuolueiden edustajat, heistä eivät nyt enää tähän aikaan illasta ole kaikki paikalla. Ehkäpä he ovat ”olamppialaisia” seuraamassa, niin kuin suomalaisittain sanotaan.

Päivän keskustelusta jäin kahdelta hallituspuolueen edustajalta hieman ihmettelemään, kun he nostivat esille elintarvikkeet ja siihen liittyvät näkökulmat. Jos puhutaan julkisista elintarvikehankinnoista, niin isoin ongelma siellä on maksettava hinta. Kun tiedetään, missä kannattavuusongelmissa suomalainen maatalous on, niin kun elintarvikehankinnat ovat yleensä niin, että volyymit ovat jonkinkokoisia, että pitää olla jonkinkokoinen tavarantoinnittaja, ja taas hinta on hyvin niukka tietäen kuntien taloudellisen tilanteen, niin se on hyvä, että on olemassa tällainen yksi markkinakanava lisää, mutta se ei ole mikään kovinkaan merkittävä tekijä maatalouden kannattavuuden näkökulmasta. Toinen oli sitten se, miten kilpailutetaan, onko siellä kotimaista ja minkälaiset ehdot se täyttää, ja kyllä nykyinen lainsäädäntö antaa aika hyvin mahdollisuudet, ja Motivalla on ollut erittäin hyvät ohjeet. Esimerkiksi omassa kotikaupungissani Mikkelissä kotimaisuusprosentti on varsin korkea. Elikkä siinä ehkä keskustelua vietiin vähän semmoiseen suuntaan, mikä ei tämän päivän keskustelun varsinainen aihe kuitenkaan ole.

Arvoisa puhemies! Hallitus tosiaan myöntää, että kertaluontoiset kustannukset kunnille ja hyvinvointialueille voisivat olla jopa 450 miljoonaa euroa, ja kuten täällä on todettu, Kuntaliitto on arvioinut jossain vaiheessa, että jopa 600 miljoonaa. Mikä se sitten todellisuudessa tulee olemaan, se jää nähtäväksi. Vuosittaiset säästöt jäisivät 37—74 miljoonan haarukkaan, ja takaisinmaksuaika kustannuksille olisi noin 10 vuotta. Mitään takeita siitä, että kilpailutukset onnistuisivat tai markkinoille syntyisi tarjontaa tai kunnille ja hyvinvointialueille koituisi minkäänlaisia säästöjä, ei ole voitu esittää.

Punkt i protokollet PR 6/2026 rd

Sen sijaan hankintalaista on tulossa entistä monimutkaisempi, mikä vaikeuttaa kilpailutukseen osallistumista ja todennäköisesti lisää kustannuksia, kun joudutaan käyttämään kalliita konsultteja. Ja onko olemassa riittävästi osajia, kun pakotetaan pirstomaan näitä hankintayksiköitä? Eli tämä hallituksen esitys ajaa erityisesti pienet ja keskisuuret kunnat tilanteeseen, jossa toimivat yhteistyömallit puretaan ilman takeita, että markkinoilla olisi tarjontaa samanlaisille palveluille. Täällä ovat erittäin hyvin tulleet esille kyberuhkat ja myös ict-palveluiden, talous- ja henkilöstöhallinnon sekä ruokahuollon ja pesulapalvelujen kaltaisia elintärkeitä tukipalveluja. Kyse ei ole siis siitä, etteikö täällä tarvita kilpailutusta ja tule edistää yrittäjyyttä ja estää epäreilut kilpailutukset, mutta nämä keinot eivät tämän toteuttamiseksi ole toimivia.

Kuten hallitus itsekin myöntää, nämä syrjivät pieniä ja keskisuuria kuntia, koska isojen kaupunkiseutujen, pääkaupunkiseudun ja muiden kasvukeskusten ongelmien ratkomiseen eivät sovi samat keinot kuin pieniin kuntiin. Mikäli sidosyksiköt ovat markkinahäiriöitä, pitää niihin puuttua viranomaisvalvonnalla, ja se on jo tällä hetkellä mahdollista. Jos lainsäädännössä on aukkoja, ne voidaan tilkitä kuntalain kautta tai erityislainsäädännössä.

Arvoisa puhemies! Ratkaisu ei ole tehdä hankintalaista entistäkin monimutkaisempi, joka itsessään vaarantaa onnistuneet kilpailutukset. Ja vielä on se, että nämä markkinapuu-alueet ovat todellinen ongelma, joka on syytä ottaa huomioon. Yhden politiikan malli ei toimi tässä.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen mukaan ainoa ongelma olisi sidosyksikkökunnan liian pieni omistusosuus hankintayksiköstä, niin kuin täällä on moneen kertaan tuotu esille. Hallitus kuitenkin antaa myös ohjeet, millä tavoin nykyisestä sidosyksiköstä pois joutuva kunta voisi jatkossakin välttää pakkokilpailutukselta, jolloin voidaan kysyä, miksi tällaiseen hallinnolliseen piirileikkiin on tarvetta käyttää aikaa.

Hallituksen suuria kaupunkia suosiva linja näkyy myös tässä esityksessä: vähimmällä pääsevät suurimmat kunnat, joissa liikkuvat suurimmat rahavirrät. Hallitus kuvittelee lisäävänsä yrittäjien markkinaosuutta pienten kuntien hankintapakolla, vaikei näissä välttämättä edes ole markkinoita, joita kilpailuttaa. Hallitus myös jälleen kerran syyllistää kuntia ja hyvinvointialueita, mitä on hyvin vaikea ymmärtää. Voidaan perustellusti kysyä, miksi hallitus haluaa lisätä hallinnollista taakkaa, purkaa toimivia yhteistyörakenteita ja ajaa ne pienempiin yksiköihin tekemään asiat itse tai perustamaan esimerkiksi kuntayhtymän.

Tämän uudistuksen maksajiksi eivät joudu hallitus tai oppositio täällä, vaan kunnissa ja hyvinvointialueilla asuvat ihmiset korkeampina veroina tai heikentyvinä palveluina. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Sarkkinen.

20.20 Hanna Sarkkinen vas: Arvoisa puhemies! Kauniista tavoitteista huolimatta tämä hallituksen esitys on epäonnistunut. Lain kiistanalaisin kohta liittyy in-house-yhtiöiden kymmenen prosentin vähimmäisomistusosuuteen. Julkiset toimijat voivat nykyisellään tehdä in-house-hankintoja eli hankintoja sidosyksiköiltään kilpailuttamatta. Esimerkiksi kunnat ostavat omilta in-house-yhtiöiltään muun muassa tietotekniikka-, siivous-, ruoka- ja henkilöstöpalveluita. Hallitus esittää, että kunnan tai hyvinvointialueen on omistettava tällaisesta in-house-yhtiöstä vähintään kymmenen prosenttia, jotta se voi ostaa siltä palveluita ja välttää kilpailutuksen.

Punkt i protokollet PR 6/2026 rd

Kuntien mukaan lakimuutos aiheuttaisi merkittäviä lisäkustannuksia, ja omistusraja on iso ongelma etenkin pienille kunnille. Kyse on kuntien kannalta hyvin vakavasta asiasta. Kun kunnat ovat nyt voineet järjestää hankintansa tarpeidensa mukaisesti osaamista keskittäen ja kustannussäästöjä tavoitellen, yhteistyötä tehden, tämä ei jatkossa olisi enää samalla tavalla mahdollista. Toteutuessaan esitys vaikuttaisi merkittävästi kuntien palvelurakenteisiin, kustannuksiin, palveluiden järjestämisen tapoihin ja kuntien väliseen yhteistyöhön. Lakimuutos merkitsisi monille kunnille laajoja ja kalliita rakennejärjestelyitä muun muassa ateria- ja ict-palveluissa sekä taloushallinnon ja kehitysyhtiöiden palveluissa. Lakiesitys saikin ymmärrettävästi erityisesti kunnilta murska-arvion lausuntokierroksella, koska muutos aiheuttaisi valtavan hallinnollisen taakan varsinkin pienille kunnille, kun pitäisi purkaa nykyiset yhteistyökuviot ja rakentaa omaa osaamista hankintojen tekemiseen.

Rajuimmin tämä esitys iskee siis juuri pieniin kuntiin, kun toimivista in-house-ratkaisuista joudutaan luopumaan eikä toimivia markkinoita käytännössä ole. On huomattava, että in-house-yhtiöt ovat itse merkittäviä hankkijoita, eli in-house-yhtiöt ovat usein osa paikallista yritysverkostoa ja ostavat paljon paikallisilta yrityksiltä palveluita. Mekaaninen kymmenen prosentin omistusraja ei itsessään lisää kilpailua vaan pikemminkin hajottaa tehokkaita yhteistyörakenteita. In-house-järjestelyillä on aiemmin saatu osaamista hankintoihin ja volyymietua kilpailutuksiin ja siten myös kustannustehokkuutta. Etenkin pienet kunnat joutuvat hyvin vaikeaan tilanteeseen sekä osaajapulan että heikon markkinatilanteen vuoksi. Pitkällinen ja pitkäjänteinen seudullinen yhteistyö on vaarassa kadota.

Arvoisa puhemies! Kuntien ja hyvinvointialueiden kustannukset siis kasvavat, eikä valtio kompensoi menetyksiä. Säästetäänkö rahat sitten terveyskeskuksista, kouluista vai päiväkodeista? Sitä esitys ei kerro. Se jää ilmeisesti kunta- ja aluepäättäjien murheeksi.

Arvoisa puhemies! Toivon, että eduskunta käsittelee tämän esityksen huolellisesti ja aidosti ja käyttää sitä valtaa, joka eduskunnalla perustuslain mukaan on, ja puuttuu niihin selkeisiin epäkohtiin, mitä tämä esitys pitää sisällään. Toivon, että hallituspuolueiden kansanedustajat, joita valitettavasti ei nyt ole salissa, ovat aktiivisia ja rohkeita käsittelyn aikana ja tekevät tarvittaessa muutoksia tähän esitykseen. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Laine-Nousimaa.

20.23 Hanna Laine-Nousimaa sd: Arvoisa rouva puhemies! Hankintalain uudistaminen on merkittävä kokonaisuus kunnille ja hyvinvointialueille. Kyse ei ole teknisestä yksityiskohdasta vaan laista, joka vaikuttaa suoraan arjen palveluihin, palvelujen järjestämiseen, niiden hintaan ja joustavuuteen. Lakiesityksessä on tavoitteita, joita on helppo kannattaa: avoimuus, kilpailu ja väärinkäytösten estäminen. Mutta samalla esityksessä on useita kohtia, jotka herättävät vakavaa huolta kuntien ja hyvinvointialueiden näkökulmasta.

Ensinnäkin sääntely lisää merkittävästi taloudellista ja hallinnollista taakkaa. Kuntaliiton mukaan kuntien kustannukset voivat nousta jopa 600 miljoonaa euroa. Kunnat ja hyvinvointialueet kamppailevat jo nyt resurssipulan, osaajavajeen ja kasvavien kustannusten kanssa. Kun hankintoihin tuodaan lisää velvoitteita, yksityiskohtaista dokumentointia ja juridista riskiä, se vie aikaa pois perustehtävästä, palvelujen järjestämisestä ihmisille.

Toiseksi esitys kaventaa liikkumavaraa tilanteissa, joissa tarvitaan joustavuutta ja paikallistuntemusta. Hyvinvointialueilla esimerkiksi sosiaali- ja terveystalouden palvelujen hankinnat eivät ole pelkkiä markkinasuorituksia. Ne ovat osa hoitoketjuja, jatkuvuutta ja potilastur-

Punkt i protokollet PR 6/2026 rd

vallisuutta. Liian jäykkä hankintalainsäädäntö voi pahimmillaan heikentää palvelujen laatua ja saatavuutta.

Hankintalain muutoksen myötä avautuu markkinoilla tilaa myös yrityksille, joita kukaan meistä ei sinne toivo. Nämä yritykset eivät noudata suomalaista lainsäädäntöä vaan kiertävät työnantajavelvoitteita ja veronmaksuvelvoitteita. Meidän lainsäädäntömme ei ole ajan tasalla ehkäistäkseen harmaan talouden ja työperäisen hyväksikäytön ongelmia. Tämä asia pitäisi viipymättä laittaa kuntoon.

Arvoisa rouva puhemies! Lakiesitys herättää vakavia kysymyksiä myös hyvinvointialueilla. Vähintään kymmenen prosentin omistusvaatimus uhkaa käytännössä estää esimerkiksi Pirkanmaalla Tekonivelsairaala Coxan ja Sydänsairaalan mahdollisuudet hankkia laboratoriopalveluita Fimlabilta. Näille sairaaloille ei ole markkinoilla vaihtoehtoisia toimijoita, jotka pystyisivät tuottamaan vastaavat palvelut. Kyse ei siis ole kilpailun lisäämisestä vaan riskistä, joka voi heikentää hoidon sujuvuutta ja potilasturvallisuutta.

Lopuksi on syytä kysyä, siirtyvätkö vastuu ja riski kohtuuttomasti paikallistasolle. Jos sääntely monimutkaistuu mutta rahoitus ja tuki eivät seuraa perässä, seuraukset näkyvät suoraan kuntalaisten ja potilaiden arjessa. Hankintalain tulee tukea kuntien ja hyvinvointialueiden kykyä toimia tehokkaasti, vastuullisesti ja inhimillisesti. Nyt esityksessä on kohtia, jotka on syytä vielä korjata, jotta hyvä tarkoitus ei käänny käytännössä itseään vastaan. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Mikkonen, Krista.

20.26 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa puhemies! Niin kuin tämän päivän keskusteluissa on tullut selväksi, kaikki varmastikin kannattavat tämän hankintalain hyviä tavoitteita: siitä, että pystyisimme julkisia hankintoja toteuttamaan tehokkaammin ja samalla varmistaen alueellista elinvoimaa sekä edistäen yrittämisen edellytyksiä. Mutta valitettavasti tämä lakiesitys tällaisenaan ei kuitenkaan johda näiden tavoitteiden saavuttamiseen. Se kaikkein ongelmallisin kohta tässä on nimenomaan kymmenen prosentin sidosyksikkösääntely.

Kun tuossa päivällä kysyimme ministeriltä, mistä tämä kymmenen prosenttia on tullut, niin emme saaneet siihen vastausta. Saimme kyllä kuulla, ihan oikein, että on totta, että jos-sain määrin mahdollisuutta toteuttaa hankintoja in-housen kautta on käytetty väärin tai on kikkailtu. Täällä oli esimerkkejä siitä, miten on saattanut jokin kunta hankkia 0,02 prosentin osuuden ja sillä perusteella sitten näitä hankintoja voinut tehdä ilman kilpailutusta, mutta kyllähän tämän 0,02 prosentin ja kymmenen prosentin välissä on aika paljon muitakin vaihtoehtoja kuin ottaa tämä kymmenen prosentin vaatimus, joka on kuitenkin todella, todella monessa tapauksessa aivan liian korkea ja erityisesti pienille kunnille äärimmäisen hankala. Tietyillä alueilla, kuten esimerkiksi Itä- ja Pohjois-Suomessa, ei meillä ole niitä tarjoajia, jotka voivat näitä palveluita tuottaa. Sen takia, jos hallitus kuvittelee, että tämä tarjonta syntyy pelkästään lakipykälää muuttamalla, kyllä sen ymmärrys markkinataloudesta ja meidän Suomen eri alueista on pahasti vinksallaan.

No, todellakin tämä lakiesitys sai lausuntokierroksella aika lailla murskapalautteen nimenomaan tämän kymmenen prosentin minimiomistusrajan osalta — ja aivan syystä. Kuten täällä on tänään kuultu, se aiheuttaa monenlaisia ongelmia ja riskejä. Esimerkiksi Kilpailu- ja kuluttajavirasto varoittaa siitä, että tämä hankintalakimuutos keskittää markkinoita suurille toimijoille ja menettäjinä ovat nimenomaan paikalliset pk-yritykset, vaikka hallitus väittää, että juuri niiden etua se on tällä lakiesityksellä ajamassa. Siis nykyäänhän

Punkt i protokollet PR 6/2026 rd

nämä in-house-yhtiöt kilpailuttavat hankintoja merkittävästi, jopa noin 50—75 prosenttia liikevaihdostaan, ja nimenomaan tarjoavat näille paikallisille yrityksille sitä kautta työtä. Nyt tietysti, jos tähän tulee tämä raja ja lakimuutoksen jälkeen in-house-yhtiöt purkavat tuhansia sopimuksia näiden markkinatoimijoiden kanssa, tilalle tulevat kansainväliset toimijat, jotka eivät kyllä paikallista alihankintaa tarvitse.

Sitten tässä on tuotu esille se, saadaanko tällä lakimuutoksella nyt säästöjä. No, tästään meillä ei minkäänlaista laskelmaa ole. Päinvastoin hallituksen oman esityksen mukaan tulee enemmänkin kustannuksia kuin säästöjä. Se leikkaa palveluita sekä hyvinvointialueilla että kunnissa. Ja jos mietimme tällä hetkellä vaikka hyvinvointialueiden muutenkin hankalaa taloudellista tilannetta, niin se, että nyt väkisin sinne vielä lisäkustannuksia aiheutetaan, on täysin kohtuutonta.

Monet ovat tuoneet esille nämä merkittävät kyberturvariskit, mitä tähän lakiesitykseen liittyy. Tässä hallituksen esityksessäkin todetaan, että valtion kyberturvallisuusjohtajan näkemyksen mukaan käytettävissä oleva kyberturvallisuuden osaamis- ja tietotaso romutettaisiin uudistusta toteutettaessa, sillä nykyisissä yhteistyörakenteissa osaaminen on ollut käytettävissä ja turvaamassa palveluiden jatkumista yhteisesti sidosyksiköiden kautta. Ja edelleen kyberturvallisuusjohtajan arvion mukaan vaikutukset olisivat nykyiset, koko ajan lisääntyvät uhkakuvat huomioiden täysin kestäättömät ja merkittävästi myös taloudellisesti kalliimmat.

Otan esimerkin Itä-Suomesta, omalta alueeltani. Siellä kolme hyvinvointialuetta on yhdessä perustanut yhtiön, Islabin, joka tuottaa hyvinvointialueilla laboratoriopalveluita. Nämä labrat toimivat terveystietopalvelujen yhteydessä yliopistosairaaloista sote-pisteisiin, ja ne välttämättömät tukitoiminnot, kuten ICT, väline- ja laitehuolto, logistiikka, keskusvarastot sekä työvaate- ja siivouspalvelut, tuotetaan yhdessä näiden hyvinvointialueiden kanssa. Esityksen mukainen hankintalaki johtaisi nyt siihen, että laboratoriot eivät voisi enää hyödyntää näitä yhteisiä tukipalveluja, vaikka ne toimivat saumattomasti samoissa tiloissa samojen potilaiden äärellä. Näiden pitäisi näytteenotto- ja laboratoriopalveluita varten rakentaa erilliset, päällekkäiset tukipalvelut, mikä on tietysti kallista ja tehotonta ja nostaa kustannuksia. Myös kyberturvallisuuden osalta tämä olisi merkittävä heikennys, ja sillä olisi valtavasti vaikutuksia, sillä näiden laboratoriopyyntöjen ja -tulosten tulee siirtyä hoitoyksikön ja labrojen välillä saumattomasti ja turvallisesti 24/7 myös häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

No, nykyisellään tämä on varmistettu niin, että Islab tukeutuu hyvinvointialueiden kanssa samaan suojattuun runkoverkkoon ja muuhun tietoturvaliseen infraan ja yhteinen tietoturvalvomo huolehtii turvallisuudesta 24/7. Nyt tämän esityksen mukainen hankintalaki muuttaisi tilannetta niin, että se pirstaloisi nykyisen mallin ja hajauttaisi vastuut häiriötilanteissa. Käyttökatojen ja integraatiovikojen todennäköisyys kasvaisi, ja huoltovarmuus heikkenisi — siis aivan väärä suunta nykyisessä turvallisuustilanteessa.

Todellakin toivon, että tässä talossa, kun valiokunnat käsittelevät tätä esitystä, puututaan näihin epäkohtiin, mietitään niitä ratkaisuja, millä näitä hyviä tavoitteita, mitä tässä laissa sinänsä on, voidaan aidosti edistää, sillä tällä kymmenen prosentin omistusvaatimuksella ne eivät tule etenemään.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Perholehto, poissa. Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

Punkt i protokollet PR 6/2026 rd

20.34 Lauri Lyly sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Tässä on erittäin monta kohtaa, joita tästä lakiesityksestä voi arvioida. Ensinnäkin kun puhutaan tästä 38 miljardista eurosta, onko se paljon vai vähän, kun verrataan eurooppalaisesti, niin EU on arvioinut, että EU-komission mukaan julkiset hankinnat muodostavat noin 15—20 prosenttia EU:n bruttokansantuotteesta. 38 miljardia taitaa olla alle 15 prosenttia Suomessa, eli me ollaan EU:n keskiarvon alapuolella tällä tavalla laskien.

Arvoisa rouva puhemies! Tässä kun arvioidaan myös sitä, ketkä ovat suurimpia hankkijoita, niin varmasti isommat kunnat ja isommat toimijat ovat niitä hankkijoita. Tässä näitä sidosyksikköjä ja in-house-yhtiöitä perustetaan usein keskustaupungin ympärille, ja ympäristökunnat ja seutukunnat ja seudulla olevat kunnat liittyvät siihen mukaan. Kaikki saavat niitä palveluja yhteisesti, ja saadaan niitä edullisesti toteutettua yhteistyöllä. Se on ollut luonnollinen osa kuntien yhteistyötä, ja tämä on tässä yhtenä tärkeänä tekijänä.

Sitten jos arvioidaan vielä sitä, että kun täällä ministeri Marttinenkin totesi, että halutaan isompia hankintayksiköitä, niin nythän tässä jaetaan niitä koottuja hankintayksiköitä pienemmiksi. Tämä logiikka ei oikein toimi minusta tässä ollenkaan, kun pitää olla kymmenen prosentin osuudella. Jos on ollut aikaisemmin isompi määrä toimijoita siinä, niin varmaan se liikevaihto ja toiminta ovat olleet laajempia. Eli tämä logiikka ei pidä.

Tämä kymmenen prosentin raja on todella tämmöinen ihan kaavamainen ratkaisu. Ymmärrän sen tilanteen, että kun tässä on 0,01 prosentin omistuksilla haettu sidosyksikköasemaa, niin se on varmasti liian pieni. Itse näkisin, niin kuin täällä edustaja Mikkonenkin hyvin toi esille, että varmasti lukuja tämän välillä löytyisi. Mielestäni se omistusosuus, jolla sidosyksikköasema tulee, voisi olla 1—3 prosentin välillä. Silloin oltaisiin kohtuullisilla luvuilla. Eli tietyllä tavalla tästä kymmenen prosentin rajasta tulee todella kaavamainen, ja pienet kunnat tässä erityisesti ovat häviäjinä.

No, sitten jos arvioidaan tätä myöskin siltä kantilta, että kun täällä puhutaan tästä EU:n hankintarajasta, niin se on sillä tavalla mielenkiintoinen, että näitä hankintarajoja... Minun täytyy kaivaa tämä terminologia tuolta. Kun rajoista puhutaan, niin rakentamisessa ne ovat noin 5,4 miljoonaa ja sitten palveluissa ne ovat noin 216 000. Näitten osalta päästään tällaisiin lukuihin, jotka täällä taustalla myöskin ovat. Eli me joudutaan tarkastelemaan täällä talossa nyt erittäin paljon sitä, mihin kohtaan näitä rajoja tässä vedetään.

Arvoisa rouva puhemies! Sitten on tämmöinen perustuslaillinen kysymys, jota varmasti täällä pitää harkita: tämä kuntien itsehallinto, miten siihen suhtaudutaan? Kunnat ovat itsehallinnollinen yksikkö. Kuinka paljon voidaan puuttua siihen, kuinka kunta saa järjestää toimintojaan? Tässähän nyt puututaan siihen perusasiaan, että kunta järjestää omalla tavallaan toisten kuntien kanssa yhdessä näitä asioita. Siinä mielessä on hyvä, että tätä arvioidaan täällä hyvin laajasti.

Arvoisa rouva puhemies! Tässä on tietenkin hyviäkin asioita, jotka liittyvät tähän, että jos tietyn EU:n kynnysarvon ylittävään hankintaan on vain yksi tarjous, niin se voidaan hylätä. Sitten on tämä, että markkinavuoropuheluun kannustetaan, mikä on hyvä asia, ja hankinta olisi jaettava osiin, jotta pienemmilläkin yrityksillä on mahdollisuus osallistua. Ne ovat hyviä asioita. Eli kyllä tässä on hyvääkin, mutta tämä kymmenen prosentin raja on tässä erittäin ongelmallinen.

Toinen ongelmallinen asia, joka tässä on erityisesti, on tämä siirtymäaika, joka tarkoittaisi sitä, että vähän yli vuodessa pitäisi tämä tehdä. Siirtymäaika 30.6.2027 saakka on liian nopea, ja täytyy sanoa, että se ei tämän lain soveltamisen osalta ole ollenkaan toimiva. Vaikka täällä joissain palveluissa on vähän pitemmät siirtymäajat, esimerkiksi sote-palve-

Punkt i protokollet PR 6/2026 rd

luiden osalta, niin täytyy sanoa, että ne eivät riitä ja näitä siirtymäaikoja pitää tässä tarkastella.

Arvoisa rouva puhemies! Täällä on tullut hyviä esimerkkejä. Muun muassa Pirkanmaalla Coxa ja Sydänsairaala ja niitten palveluiden osto Fimlab-nimiseltä yhtiöltä on ollut erinomainen toimintamalli, ja nyt tässä se vaarantuu. Edustaja Laine-Nousimaa hyvin kuvasi tätä tilannetta, ja minä kannatan niitä näkemyksiä, mitä hän toi esiin tämän asian osalta.

Arvoisa rouva puhemies! Paljon on töitä tämän lain osalta täällä talossa edessä, ja toivottavasti tämä korjaantuu siihen suuntaan kuin täällä nyt puheenvuoroissa on tullut esille. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kaarisalo.

20.40 Riitta Kaarisalo sd: Arvoisa rouva puhemies! On ikävä todeta, että tähän taloon on jälleen tuotu käsiteltäväksi lakiesitys, joka on saanut osakseen poikkeuksellisen paljon perusteltua kritiikkiä jo ennen kuin sitä aletaan käsitellä: 700 lausuntoa, joista pitkälle yli 80 prosenttia on ollut kielteisiä. Pidän näin lainsäätäjänä hieman kohtuuttomana sitä, että valtiokuntien tehtäväksi on sysätty vastuu korjata valuvikaisen esityksen lukuisia heikkouksia, kun vastuuhan on nimenomaan hallituksella siitä, että se antaa sellaisia esityksiä, jotka ylipäänsä ovat kohtuullisesti käsiteltävissä.

Miksi asianmukainen valmistelu olisi ollut tärkeää? Tämän lakiesityksen muutokset ovat merkittäviä, ja niillä on valtavia vaikutuksia niin julkiseen talouteen, palvelujen saatavuuteen, niiden turvallisuuteen kuin kuntien perustuslailliseen oikeuteen harjoittaa itsehallintoaan. Olen sitä mieltä, että lakiesitys itsessään ja sen tavoitteet ovat kannatettavia — siis nimenomaan tavoitteet ovat kannatettavia ja uudistustarpeita on, se on täysin totta — mutta ongelma on nimenomaan se, että tällä esityksellä näitä tavoitteita ei tulla saavuttamaan. Päinvastoin, seurauksia voidaan pitää Suomen ja suomalaisen yhteiskunnan kokonaisedun vastaisina, eikä ole liioiteltua todeta, että kustannusten noustessa tämä esitys on loppuviimein myös suomalaisten veronmaksajien edun vastainen.

Arvoisa puhemies! Hallitusohjelmassa esitetyn 10 prosentin vähimmäisomistusosuuden seuraukset kohdistuvat erityisesti pieniin ja keskisuuriin kuntiin sekä hyvinvointialueisiin. Näiden palvelujen tuottamiskustannukset nousisivat kestäättömällä tavalla. Niillä ei välttämättä ole edes mahdollisuuksia hyödyntää markkinoita siten, että aitoa kilpailua olisi, saati että sitä syntyisi. Todellisuudessa alueilla ja kunnissa voi olla vain yksi palvelujen tarjoaja ja suurella todennäköisyydellä vielä suuryritys, eikä mitään todellista tai aitoa, tervettä markkina-asetelmaa ole. On selvää, että joka tapauksessa lähes kaikki kunnat ja kaupungit joutuvat tekemään huomattavia omistusjärjestelyjä ja turvautumaan markkinoihin silloinkin, kun taloudellista perustetta ei ole. Arvioidut kustannukset julkiselle taloudelle ovat järkyttäviä. Kuntaliitto ja valtiovarainministeriö itse ovat arvioineet hintalapsiksi lähes puolta miljardia. FCG:n arvion mukaan muutuskustannukset huomioiden kyse on jopa 600 miljoonasta. On aivan selvää, ettei talousvaikeuksissa rypevä kuntakenttä, hyvinvointialueista puhumattakaan, selviä näistä kustannuksista.

Arvoisa puhemies! Kiinnitän lopuksi huomiota siihen, että elämme, ikävä kyllä, aikaa, jossa turvallisuusympäristömme on muuttunut perustavanlaatuisella tavalla, ja elämme jo nyt hybridi-vaikuttamisen keskellä. Odotettavissa on, että tämänkaltaisen vaikuttaminen tulee vain lisääntymään entisestään, ja tämä tarkoittaa myös sitä, että kyberturvallisuuden ja tietoturvan merkitys kasvaa ennennäkemättömällä tavalla. Siksi on merkille pantavaa,

Punkt i protokollet PR 6/2026 rd

että valtion turvallisuusjohtaja Paananen on varoittanut, että hallituksen valmisteleva hankintalain uudistus voi toteutuessaan heikentää vakavasti Suomen kyberturvallisuutta. Erityisesti tässäkin ongelma koskee sidosyksiköitä koskevaa 10 prosentin vähimmäisomistusvaatimusta. Se Paanasen mukaan uhkaa romahduttaa nykyiset toimivat ict- ja kyberturvallisuusrakenteet, joihin erityisesti kunnat, hyvinvointialueet mutta myös osa valtionhallinnosta nojaavat. Palvelujen siirtyminen pois in-house-yksiköistä myös moninkertaistaisi kyberturvan kustannukset, sillä kuten hankintalakiehdotuksen taustalla olevat markkinaselvitykset osoittavat, kyberturvapalvelujen kustannukset voivat nousta jopa kolme- tai nelinkertaisiksi, mikäli palvelut siirretään sidosyksiköiltä kokonaan yksityisille toimijoille. Paanasen mukaan käytettävissä olevan kyberturvallisuuden osaamis- ja tietotaso heikkenisi merkittävästi, mikäli sidosyksiköiden roolia kavennetaan.

Arvoisa puhemies! Suuri huoli koskee siis sitä, että uuden, tiukkenevan kilpailutuspaikon nojalla Suomen kyberturvallisuuden ulkoistaminen kansainvälisille pääomille kiihtyisi. Tämä paitsi uhkaa suomalaista yrittäjyyttä myös voi muodostaa todella aidon turvallisuusuhan. Tätä taustaa vasten pidän käsittämättömänä, ettei hallitus ole tehnyt vaikutusarviota hankintalakiesityksen vaikutuksista Suomen turvallisuuteen.

Arvoisa puhemies! Lopuksi totean, että mielestäni tätä lakiesitystä ei tulisi tässä muodossaan hyväksyä. Se on raakile, ja sitä ei olisi ylipäättään pitänyt tähän taloon tuoda, mutta jos hallitus ei ole vetämässä sitä pois, on tämän talon valiokuntakäsittelyssä kyettävä korjaamaan niitä valuvikoja, joita siinä kiistatta on, ja toivon tähän myös valmiutta hallituspuolueiden edustajilta. Se olisi osoitus vastuullisesta lainsäädäntötyöstä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Koskinen.

20.47 Johannes Koskinen sd: Arvoisa puhemies! Tämä hankintalakiesitys seurailee valitettavan tuttua toimintakaavaa tältä hallitukselta: ei kuunnella valmistelussa muita tahoja kuin sitä, joka on hallitusohjelmaan ujuttanut jonkun sidosryhmän tai tahon kannalta halutun uudistuksen tai muutoksen. Tällaisiahan on ollut työelämän uudistuksissa tai heikennyksissä työntekijöiden kannalta ja sosiaaliturvan yksipuolisissa leikkauksissa. Mutta tässä on harvinaisen laajaa yhteiskunnan toimintaa koskeva esitys, ja sen haittavaikutukset ovat ilmeisen suuria, jos se tällaisenaan viedään läpi. Orpon—Purran hallitus jää historiaan siitä, että se vie jääräpäisesti eteenpäin kovasti kritisoituja esityksiä, korvat ummessa ja piittaamatta asiantuntijoiden varoituksista.

Hankintalain uudistusehdotus vaikeuttaisi merkittävästi julkisomisteisten sidosyksiköiden eli in-house-yhtiöiden käyttöä osana julkisia hankintoja ja kuntien mahdollisuuksia tuottaa palveluita edullisesti. Jatkossa kunnat voisivat tehdä hankintoja sidosyksiköiltään vain, mikäli niiden omistus yhtiöstä ylittää kymmenen prosentin osuuden. Muutos on merkittävä, sillä tällä hetkellä noin 2 700 kuntien omistamaa in-house-yhtiötä tuottaa kuntalaisille esimerkiksi ruokapalveluita, it-palveluita, teknisiä ratkaisuja, kiinteistönhuoltoa ja muita tukipalveluja. Se, että kunnat eivät itse saisi enää kaikissa tilanteissa päättää, käyttävätkö ne hankinnoissa ja palvelutuotannossa omia sidosyksiköitään vai markkinoita, on kestänyt niin kuntien itsehallinnon kuin veronmaksajien kannalta.

Ehdotettu hankintalakiesitys ei toimi, koska se lisää pienten kuntien hallinnollista taakkaa ja heikentää siten julkisen sektorin tehokkuutta, heikentää työntekijöiden asemaa varsinkin näissä pienissä kunnissa ja niiden yhtiöissä, vaarantaa in-house-yhtiöihin kertyneen osaamisen ja palvelujen jatkuvuuden ja on vielä ristiriidassa kunnallisen itsehallinnon ja

Punkt i protokollet PR 6/2026 rd

hyvän lainvalmistelun kanssa. Hankintalain muutos pakottaisi monet pienet kunnat luopumaan toimivista in-house-ratkaisuista, koska niillä ei ole mahdollisuuksia hankkia palveluyhtiöistä lakiesityksessä vaadittuja omistusosuuksia. Tässä ei ole otettu huomioon sitä, että meillä on niin kovin erikokoisten kuntien ja laajemminkin julkisten yksiköiden kenttä.

Esitys avaa osaltaan myös tietä työehtoshoppailulle ja saattaa johtaa kuntaomisteisissa yhtiöissä työskentelevien työntekijöiden työehtojen huomattavaan heikentymiseen. Lakiesitys sivuuttaa in-house-yhtiöihin rakentuneen osaamisen nimenomaan kuntien ja hyvinvointialueiden toimintasektoreilla, niissä julkisen talouden osissa, joissa juuri näitä tehostamis- ja palvelujen parantamistarpeita on, mutta se varmasti suuremmalla todennäköisyydellä toteutuisi näitä olemassa olevia yhteistoimintarakenteita käyttäen kuin ne murentamalla. Tämä in-house-yhtiöiden toiminnan hankaloittaminen uhkaa myös kuntien ja hyvinvointialueiden talous- ja henkilöstöhallinnon osaamista ja pitkäjänteistä kehittämistä.

Yksi seikka, jota keskustelussa ei ole vielä kosketeltu, on se, että paraikaa lausunnoilla olevan valmiuslakiehdotuksen keskeinen huoli on se, miten sitoutetaan yksityiset hyödykkeiden tuottajat toimimaan Suomen yleisen edun mukaisesti, mikäli Suomea kohtaa kriisi tai jopa sota. Suuri huoli on myös Suomen kyberturvallisuudesta, koska mahdollinen uusi hankintalaki mahdollistaa tiukalla kilpailutuspakolla Suomen kyberturvallisuuden ulkoistamisen kansainvälisille pääomille, niiden yhtiöille. Suomen omavaraisuus kriittisissä toiminnoissa ja omavaraisuus muun muassa energiassa, vesihuollossa, ruoantuotannossa ja niin edelleen on parasta kokonaisturvallisuutta, mutta sitä siis oltaisiin vaarantamassa.

Lopuksi vielä: Tässä on jo viitattukin näihin perustuslaillisiin ongelmiin. On selvää, että esitys rajaisi kunnan mahdollisuutta organisoida toimintojaan erityisesti pienten kuntien osalta. Perustuslain 121 §:n 1 momentin mukaan kunnan hallinnon tulee perustua kunnan asukkaiden itsehallintoon. Kuntien toiminnan kokonaisuus on jo pitkään muodostunut peruskunnan lisäksi sen omistamista yhtiöistä ja yhteisöistä. Jos tässä tilanteessa, jossa kuntien toimiala on kaventunut soteasioiden siirryttyä hyvinvointialueille, on vähän niitä keinoja, joilla kunnat voivat toimintansa taloudellista tehokkuutta parantaa, ja nämä yhtiöt ja yhteistoimintayhtiöt, hankintayhtiöt ovat olleet niitä harvoja keinoja, joilla tämä on onnistunut, niin nyt sinne tuodaan uusia hankaluuksia ja kustannuksia. Eli täytyy todella vakavasti perustuslakivaliokunnassa arvioida, miltä osin tämä törmäisi sitten myös itsehallintoon ja toisaalta elinkeinonharjoittajien kannalta sopimusvapauteen osana omaisuudensuojaa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kettunen.

20.53 Tuomas Kettunen kesk: Kunnioitettu rouva puhemies! Tosiaan meillä on hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi. Täällä on käyty hyvää keskustelua. Harmi vain, että hallituspuolueitten edustajia ei ole paikalla kuuntelemaan tätä lähetekeskustelua. No, mutta pöytäkirjoistahan sitten voipi lukea jokainen kansanedustaja ja Suomen kansalainen, minkälainen lähetekeskustelu tästä aiheesta on käyty.

Rouva puhemies! Tämä hankintalain uudistus on kunnille hyppy pimeään. Hallituksen esittämä ja hatustaan vetämä kuntakohtainen kymmenen prosentin omistusrajavaatimus kuntien ja hyvinvointiyhtiöiden omistamiin niin sanottuihin in-house-hankintayksikköihin ei perustu mihinkään tutkimuksiin. Hallitus painaa uudistusta väkisin eteenpäin, vaikka lausuntokierroksella jopa 85 prosenttia melkein 700:sta lausuntonsa antaneesta vastusti

Punkt i protokollet PR 6/2026 rd

tätä umpisurkeaa esitystä. Hallitus väittää hankintalain muutoksella edistävänsä kilpailua ja pieniä ja keskisuuria yrittäjiä ja yrittäjyyttä sekä säästävänsä tällä lakiesityksellä veronmaksajien rahoja. No, tavoitteet ovat oikeita, mutta lopputulos olisi aivan päinvastainen, jos tämä laki menee läpi.

Hankintalain tekeminen entistäkin monimutkaisemmaksi haittaisi pk-yrittäjien mahdollisuuksia osallistua kilpailutuksiin. Töitä riittäisi vain kalliille hankintakonsulteille. Nykyisten hankintayksiköiden purkaminen ja uusien perustaminen olisi sekin vain erittäin kallista ja aikaa vievää hallintohumppaa.

Lakiluonnoksesta jäyti pitkään tällainen ongelma, että hallitus ei suostunut avaamaan lainmuutosten vaikutusarvioita. Vasta oikeuskanslerin jyrähdys sai hallituksen avaamaan tämän niin sanotun pandoran lippaan. Kunnille koituisi hallituksen omankin arvion mukaan jopa 410—450 miljoonan euron kertaluonteiset kustannukset — siis kertaluonteiset kustannukset. Kilpailutuksesta koituvia säästöjä tulisi parhaillaankin 37—74 miljoonaa euroa vuodessa. Lainmuutoksen takaisinmaksuajaksi muodostuisi silloin jopa yli vuosikymmen.

Hallitus myös arvioi, että lainmuutoksen aikaansaama samanaikainen kilpailutustulva nostaisi tarjouksien hinnat pilviin ja söisi säästöjen mahdollisuudet ennen kuin yksikään kunta ehtii hyötyä tästä muutoksesta. Osaajapula erityisesti ict- ja taloushallintopalveluissa jo nyt kuristaa meidän kuntia tässä Suomenmaassa. Lopullinen lasku voi vieläkin kasvaa.

Tämä hallituksen esitys vaarantaa myös huoltovarmuutta ja turvallisuutta. Pesula- ja ruokahuolto, palkkahallinto, kuntien ja sairaaloiden tietojärjestelmät sekä kyberturvallisuus eivät parane ulkoistamalla niitä pakolla pois kuntien omistamista yhtiöistä palvelumarkkinoille, joita monilla alueilla ei edes ole olemassa.

Rouva puhemies! On myös outoa, että hallitus antaa vinkkejä siihen, millaisilla toimilla kunnat voisivat jatkossa kiertää tätä kilpailutuspakkoa. Nämä vaihtoehdot olisivat erityisesti pienille ja keskisuurille kunnille raskaita, kalliita ja pienille kunnille jopa mahdottomia. Erityisesti pieniä ja keskisuuria kuntia kaltoin kohtelevan hankintalakiesityksen lisäksi on hyvä muistaa, että hallitus on jo pettänyt kunnille antamansa lupauksen kuntien rahoitusjärjestelmän uudistamisesta, eikä luvattu normienpurkuhankekaan näytä etenevän. Hankintalaissa on hyvä muistaa, että kaikesta kurjasta, mitä hallitus kunnille keksii, lopullinen hinta maksetaan aina kuntien asukkailla korkeampina veroina tai sitten huonompina palveluina.

Herää väkisinkin kysymys, onko nyt kokoomus kaivanut pöytälaatikostaan edellisen kokoomusjohtoisen hallituksen laatiman kuntakartan, joka tähtää yli 200 kunnan lakkauttamiseen. Silloin kokoomus pyrki tavoitteeseen kyseenalaistamalla lainsäädännöllä pienten ja keskisuurten kuntien olemassaolon oikeutuksen. No, nyt kokoomus on vaihtanut taktikkaa jättämällä kunnille luvatut uudistukset tekemättä ja tuottamalla lainsäädäntöä, joka lisää kuntien kustannuksia. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Mikkonen, Krista.

20.59 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa puhemies! Ajattelin, että tulen nyt vielä kuitenkin pitämään yhden puheenvuoron tästä asiasta, koska tämä on todella tärkeä. Vaikka todellakaan täällä ei hallituspuolueiden edustajia ole enää pitkään aikaan salissa ollut kuulemas-
sa, niin pöytäkirjoista toivottavasti sitten lukevat näitä puheenvuoroja, koska mielestäni

Punkt i protokollet PR 6/2026 rd

tässä keskustelussa on tuotu esille hyvin paljon ja konkreettisesti niitä huolia, mitä tähän lainsäädäntöön liittyy. Kerroin tuossa aikaisemmassa puheenvuorossani yhden konkreettisen esimerkin Pohjois-Karjalasta ja ajattelin, että kerron vielä toisen, koska nimenomaisesti tämä lainsäädäntö tulee vaikuttamaan ihmisiin, ja erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa, missä tätä kilpailutilannetta ei aidosti ole, ne vaikutukset ovat todellakin merkittäviä.

Tämä esimerkkini on Siun työterveys, joka on Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen ja alueen yhdeksän kunnan omistama työterveyspalveluita tarjoava yhtiö. Nyt sitten jos tämä lakiesitys menee tällaisenaan läpi ja tämä kymmenen prosentin omistusvaade siinä on, se tarkoittaa sitä, että Pohjois-Karjalan yrittäjien palvelut heikkenevät ja työterveyspalvelut lakkaavat maakunnan pieniltä paikkakunnilta ja keskittyvät Joensuuhun ja vain muutama muuhun alueen isoon keskukseen. Tällä hetkellä Siun työterveys toimii Joensuun lisäksi lukuisissa muissa kunnissa, ja nyt sitten jos tämä lakiesitys menee läpi, se tarkoittaa sitä, että jatkossa enintään viisi omistajakuntaa voi jatkaa palvelujen ostamista nykyisten yhdeksän kunnan sijaan. Silloin tietysti muutokset omistajuuksissa vaikuttaisivat väistämättä siihen, että Siun työterveyden palvelupisteet vähenisivät ja se työterveyspalvelu, jonka se nyt tuottaa alueen 1 700 yritykselle, joista suurin osa on pienyrityksiä ja maanviljelijöitä, katoaisi.

Todellakin tässä on tullut hyvin esille myös se, että tämä esitys puuttuu myös perustuslain mukaiseen kuntien itsehallinto-oikeuteen, ja sitä onkin käsiteltävä erityisesti eri kunnissa asuvien suomalaisten oikeuksien toteutumisen kannalta. Sellaista tilannetta, jossa kunnan ei ole mahdollista järjestää toimintaansa kuntalaisten toivomalla tavalla, ei saa syntyä. Mutta valitettavasti hallituksella nyt tuntuu olevan tarve säätää tätä erittäin monimutkaista lainsäädäntöä uskomattomalla ja myöskin täysin tarpeettomalla kiireellä. Tämänkin esityksen valmisteleminen oikeuskansleri joutui puuttumaan viime hetkillä. Tämä kiire tulee kostaumaan kunnissa, jotka joutuvat nopealla aikataululla kattamaan jopa 600 miljoonan euron muutostkustannuksia, ja olisikin välttämätöntä vähintäänkin muuttaa tätä esitystä siten, että kunnille taattaisiin riittävä siirtymäaika muutosten hallittuun toteuttamiseen.

Arvoisa puhemies! Julkiset palvelut ovat paitsi taloudellinen myös ekologinen kysymys, ja haluan tämän kulman tuoda vielä tähän keskusteluun, sillä tämänhetkinen hallitus laiminlyö mahdollisuudet tukea paitsi päästövähennystyötä myös luontovaikutusten vähentämistä julkisten hankintojen kautta, ja tässä lainsäädännössä ei ole esitetty riittäviä toimia siihen. Julkiset hankinnat ja investoinnit vastaavat noin kolmasosaa Suomen kulutusperusteisesti lasketuista päästöistä eli hiilijalanjäljestä, ja päästövähennyspotentiaalia siis olisi merkittävästi, jos siihen haluttaisiin puuttua myös hankintojen avulla. Samoin hankintojen luontovaikutukset ovat mittavia, ja niitä voitaisiin hillitä esimerkiksi vahvistamalla luontokriteereitä julkisissa kilpailutuksissa. No, hyväksi onneksemme EU korjaa näitäkin ongelmia Suomen puolesta, sillä valmistelussa olevissa direktiivimuutoksissa myös ekologisia näkökulmia otetaan ennakkotietojen mukaan aiempaa paremmin huomioon. Toivottavaa olisi, että Suomi vaikuttaisi EU:ssa asian valmisteluun ja pyrkisi varmistamaan EU-tasolla mahdollisimman kunnianhimoisia ympäristökriteerejä. Julkisilla hankinnoilla voidaan myös luoda kysyntää luonto- ja ilmastopositiivisille ratkaisuille, joiden käynnistämisessä on tällä hallituksella ollut merkittäviä vaikeuksia. Siksi tämän lainsäädännön osalta tässä hankintalain muutoksessa olisi pitänyt vahvemmin luoda säännöksiä siitä, että tätä ympäristönäkökulmaa ja hankintojen vastuullisuutta olisi merkittävästi lisätty.

Punkt i protokollet PR 6/2026 rd

Riksdagen avslutade debatten.

Riksdagen remitterade ärendet till ekonomiutskottet, som grundlagsutskottet, förvaltningsutskottet, jord- och skogsbruksutskottet och social- och hälsovårdsutskottet ska lämna utlåtande till.